

Kingdom of the Netherlands

Центр політико-правових
реформ

ГРОМАДСЬКІСТЬ І ОРГАНИ ПРАВОПОРЯДКУ: КОНТРОЛЬ, МОНІТОРИНГ, СПІВПРАЦЯ

Київ • 2017

Kingdom of the Netherlands

Центр політико-правових
реформ

ГРОМАДСЬКІСТЬ І ОРГАНИ ПРАВОПОРЯДКУ: КОНТРОЛЬ, МОНІТОРИНГ, СПІВПРАЦЯ

За редакцією О. Банчука

Київ
ФОП Москаленко О.М.
2017

Авторський колектив:

О. Банчук, кандидат юридичних наук, експерт Центру політико-правових реформ, науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України (Розділ 1, загальне редактування)

Ю. Гаджисва, Громадська організація «Єдине джерело» (Розділ 2.4)

Б. Малишев, доктор юридичних наук, експерт Центру політико-правових реформ (Розділ 1)

С. Перникоза, Асоціація УМДПЛ (Розділ 2)

У. Шадська, Експертний центр з прав людини (Розділ 3)

Громадськість і органи правопорядку: контроль, моніторинг, співпраця / [О. Банчук, Ю. Гаджисва, Б. Малишев, С. Перникоза, У. Шадська]; Практичний посібник. За заг. ред. О. Банчука. – К.: ФОП Москаленко О.М., 2017. – 75 с.

Kingdom of the Netherlands

Видання здійснено в межах проекту Центру політико-правових реформ «Посилення спроможності організацій громадянського суспільства у регіонах України впливати на органи державної влади та місцевого самоврядування з метою прискорення реформ», що реалізується за фінансової підтримки Посольства Королівства Нідерландів у рамках програми «Матра». Авторський колектив несе повну відповідальність за зміст публікації. Зміст публікації не є відображенням офіційної позиції Посольства Королівства Нідерландів в Україні.

ISBN 978-966-2214-67-7

© Колектив авторів, 2017
© Центр політико-правових реформ, 2017

ЗМІСТ

Розділ 1. КОНТРОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ	4
1. Поліцейські комісії: склад і повноваження.....	4
2. Пріоритети поліцейської діяльності: формування і контроль за їх виконанням	12
3. Звітність і процедура висловлення недовіри керівництву органів правопорядку	15
4. Громадськість і дисциплінарні провадження проти поліцейських	18
5. Соціологічна оцінка рівня довіри населення до поліції	19
Додаток до Розділу 1. Пріоритети поліцейської комісії апарату центрального органу управління Національної поліції	23
Розділ 2. ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ	27
1. Мета, завдання і види громадського моніторингу	27
2. Основні правила проведення моніторингу.....	34
3. Оформлення результатів моніторингової кампанії.....	37
4. Особливості моніторингу чергових частин поліції.....	38
Додатки до Розділу 2. Моніторинг діяльності чергової частини	50
Розділ 3. СПІВПРАЦЯ ГРОМАДСЬКОСТІ І ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ	56
1. Community Policing: модель поліцейської діяльності, орієнтована на партнерство з громадою	56
2. Виконання спільних проєктів з органами правопорядку.....	59
3. Місцеві програми забезпечення безпеки і правопорядку	72

Розділ 1.

КОНТРОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ

1. Поліцейські комісії: склад і повноваження

Завдання поліцейських комісій

Закон України «Про Національну поліцію» вперше в історії вітчизняних органів правопорядку передбачив можливість постійної широкої участі громадськості у вирішенні важливих питань набору поліцейських.

Така участь представників громадськості відбувається у формі діяльності поліцейської комісії.

Крім того, поліцейські комісії визначають пріоритети діяльності для центрального органу управління поліції та для територіальних органів поліції (про цю функцію поліцейських комісій детальніше у наступному питанні).

У статті 51 Закону визначено, що для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції утворюються постійні поліцейські комісії. Рішення комісії, прийняті в межах визначених законодавством повноважень, є обов'язковими для керівників органів поліції.

Основними повноваженнями поліцейських комісій є проведення конкурсного відбору серед осіб:

- 1) які вперше приймаються в поліцію на посади молодшого складу поліції;
- 2) які вперше приймаються в поліцію на посади середнього та вищого складу поліції, за рішенням керівника;
- 3) які призначаються на посади молодшого, середнього та вищого складу поліції в порядку просування по службі за рішенням керівника.

Отже, головним призначенням поліцейських комісій є забезпечення прозорості конкурсних процедур при кадрових призначеннях.

При цьому поліцейські комісії не здійснюють прийом на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, а також не беруть участь у призначенні поліцейських на посади в порядку атестування та у порядку просування по службі без конкурсного відбору.

Види поліцейських комісій та їх склад

Існує два види поліцейських комісій.

Першим видом є поліцейська комісія апарату центрального органу управління поліції, яка проводить відбір кадрів на роботу на посади у центральному органі управління поліції.

Другий вид – поліцейські комісії територіальних органів поліції, які утворюються при кожному територіальному органі та відповідно проводять набір на посади у відповідному територіальному органі.

До складу поліцейської комісії апарату *центрального органу управління поліції* входять п'ять осіб:

- 1) два представники, визначені Міністром внутрішніх справ України, не з числа поліцейських;
- 2) один представник, визначений керівником поліції;
- 3) два представники громадськості, рекомендовані Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет.

Отже, громадськість у роботі поліцейської комісії апарату центрального органу управління поліції обов'язково представлена правозахисниками, рекомендованими Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини (Омбудсменом).

Водночас Міністр внутрішніх справ України також може призначати своїх представників до комісії із числа громадськості. Єдине обмеження до членів комісії, які представляють МВС, щоби вони не були поліцейськими.

В свою чергу до складу поліцейської комісії *територіальних органів поліції* входять п'ять осіб:

- 1) один представник, визначений Міністром внутрішніх справ України, не з числа поліцейських;
- 2) один представник, визначений керівником поліції;
- 3) один представник, визначений керівником відповідного територіального органу (закладу, установи) поліції;
- 4) два представники громадськості, обрані відповідною обласною радою, Київською міською радою з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет.

Керівник територіального органу поліції визначає кандидатури представників поліцейської комісії з числа працівників відповідного органу поліції, а також (за згодою) з числа депутатів місцевих рад, працівників МВС, апарату Національної поліції, представників громадських, правозахисних організацій, проектів міжнародної технічної допомоги, громадськості та засобів масової інформації.

Таким чином, основним суб'єктом призначення представників громадськості до поліцейських комісій територіальних органів поліції є відповідні обласні ради, але при цьому не виключено, щоби активісти були призначені до поліцейської комісії також і за квотою керівника територіального органу поліції.

Важливо!

Клопотання Міністру внутрішніх справ, керівникові Національної поліції, головам відповідних обласних рад про визначення кандидатур представників до складу поліцейської комісії вносить керівник відповідного органу поліції не пізніше ніж за місяць до першого засідання комісії, а надалі - не пізніше ніж за місяць до закінчення строку повноважень відповідного члена комісії або впродовж 10 діб з дня дострокового припинення його повноважень.

Персональний склад поліцейських комісій органів поліції затверджується наказом відповідного органу поліції після отримання пропозицій щодо відповідних кандидатур, визначених Міністром внутрішніх справ, керівником Національної поліції та відповідними обласними радами.

Порядок роботи поліцейських комісій

Поліцейські комісії територіальних органів поліції діють на постійній основі.

Максимальний строк повноважень члена поліцейської комісії становить 3 роки.

Робота поліцейських комісій відбувається у формі засідань.

Засідання поліцейської комісії проводяться як правило відкрито і гласно.

Голова поліцейської комісії визначає дату, час і місце проведення засідання комісії, перелік питань, що виносяться на засідання, та оприлюднює цю інформацію на офіційному веб-порталі комісії не пізніше ніж за два дні до засідання.

Одна і та сама особа може здійснювати повноваження члена поліцейської комісії лише протягом одного трирічного строку. Повторне призначення на посаду члена поліцейської комісії забороняється.

Члени поліцейських комісій можуть не припиняти виконання своїх основних службових обов'язків за місцем основної роботи (служби).

Засідання поліцейської комісії вважається правомочним за умови участі в ньому не менше двох третин її складу.

Кожен член комісії має один голос, однак у разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос голови поліцейської комісії. Голову поліцейської комісії обирають за спеціальною процедурою таємним голосуванням на першому засіданні комісії.

Всі рішення поліцейської комісії оформлюється протоколом. У протоколі зазначаються дата і місце прийняття рішення, склад комісії, питання, що розглядалося, мотиви прийнятого рішення.

Протоколи засідань поліцейської комісії підписуються головою, секретарем, присутніми на її засіданні членами комісії та зберігаються в матеріалах роботи комісії.

Член поліцейської комісії уповноважений:

- 1) знайомитися з матеріалами, поданими на розгляд комісії, брати участь у їх дослідженні та перевірці;
- 2) зазначати свої мотиви та міркування, а також надавати додаткові документи з питань, що розглядаються;
- 3) вносити пропозиції щодо проекту рішення поліцейської комі-

сії з будь-яких питань та голосувати «за» або «проти» щодо того чи іншого рішення;

4) висловлювати письмово окрему думку щодо рішення поліцейської комісії;

5) здійснювати інші повноваження, визначені законом.

З метою забезпечення самостійності членів комісій при прийнятті ними рішень і захисту від незаконних впливів, Закон встановлені чіткі підстави для дострокового припинення повноважень члена комісії. В статті 51 Закону визначено, що повноваження члена поліцейської комісії припиняються в разі:

1) закінчення строку, на який призначено члена поліцейської комісії;

2) якщо член поліцейської комісії подав заяву про припинення повноважень за власним бажанням;

3) якщо член поліцейської комісії не може виконувати свої повноваження за станом здоров'я;

4) якщо обвинувальний вирок суду щодо члена поліцейської комісії набрав законної сили;

5) якщо член поліцейської комісії припинив громадянство або набув громадянство іншої держави;

6) якщо члена поліцейської комісії визнано безвісно відсутнім або оголошено померлим;

7) смерті члена поліцейської комісії;

8) обмеження цивільної дієздатності члена поліцейської комісії або визнання його недієздатним;

9) застосування до члена поліцейської комісії заходів адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Рішення про припинення повноважень члена поліцейської комісії приймає посадова особа або орган, що призначив (обрав) відповідного члена поліцейської комісії. Прийняте рішення оформлюється наказом Національної поліції (відповідного органу поліції).

Член поліцейської комісії також може підлягати відводу, якщо є інформація про конфлікт інтересів або обставини, що викликають сумнів у його безсторонності.

Якщо такі обставини є, член поліцейської комісії повинен заявити про самовідвід. Із тих самих підстав про відвід члену комісії можуть

заявити особи, щодо яких або за зверненням яких поліцейська комісія може прийняти рішення.

Відвід має бути вмотивованим і поданим до початку розгляду питання у формі письмової заяви на ім'я голови поліцейської комісії. Головуючий на засіданні зобов'язаний ознайомити із заявою про відвід члена комісії, щодо якого заявлено про відвід.

Рішення про відвід (самовідвід) приймає поліцейська комісія більшістю голосів членів, які беруть участь у засіданні. Член комісії, щодо якого приймається рішення про відвід (самовідвід), не бере участі в голосуванні.

Забезпечення роботи поліцейських комісій

Забезпечення діяльності і проведення засідань поліцейських комісій здійснює апарат відповідного підрозділу поліції.

Керівник поліції та керівник відповідного органу поліції:

- 1) виділяють службові приміщення для проведення засідань комісії та зберігання робочих і архівних матеріалів;
- 2) надають комісії можливість користуватися технічними засобами (комп'ютерами та оргтехнікою), засобами зв'язку та автотранспортом;
- 3) сприяють оприлюдненню інформації про діяльність комісії на відповідному офіційному веб-сайті;
- 4) забезпечують доступ членів комісії до публічної інформації, у тому числі з обмеженим доступом, крім таємної інформації.

Проведення конкурсу

Конкурсна процедура відбору кадрів на службу до Національної поліції передбачена Законом «Про Національну поліцію» та Типовим порядком проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади.

Конкурс оголошується наказом Національної поліції або керівника відповідного органу поліції, якому надано право приймати громадян на службу в поліції та/або призначати на відповідну вакантну посаду, і проводиться відповідною поліцейською комісією.

Після здійснення оголошення про вакантні посади і про оголошення конкурсу, зацікавлені особи подають визначені законодавством документи.

Конкурсний відбір кандидатів проходить в декілька етапів, до кожному з яких залучена поліцейська комісія.

Перший етап - тестування.

Передбачене тестування:

- на знання законодавчої бази (професійний тест);
- на загальні здібності і навички (тест загальних навичок);
- особистісних характеристик (психологічний тест).

Тестові завдання розробляються МВС, апаратом Національної поліції України, органами поліції, навчальними закладами, міжнародними організаціями та представниками проектів міжнародної технічної допомоги. Тестування здійснюється з використанням комп'ютерної техніки. Під час проведення тестування кандидатам забороняється користуватися електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками, іншими матеріалами, а також спілкуватися один з одним. Комп'ютерна програма тестування генерує унікальний набір тестових завдань для кожного кандидата.

Результати тестування (кількість набраних балів) кандидатам висвітлюються безпосередньо після його завершення.

Професійний тест складається з 60 тестових питань або з 50 тестових питань та 2 ситуативних задач. Кожна правильна відповідь на тестове питання оцінюється 1 балом, а правильне розв'язання ситуативної задачі – 5 балами. Максимальна кількість можливих балів дорівнює 60.

Тест загальних навичок складається з 60 тестових питань з визначення рівня логічних, вербальних та математичних здібностей кандидата. Кожна правильна відповідь на тестове питання оцінюється 1 балом. Максимальна кількість балів дорівнює 60.

Тестування особистісних характеристик (психологічний тест) проводиться з метою виявлення рис, типів характеру, стилю поведінки кандидата, визначення його емоційного стану, придатності кандидата до служби в умовах підвищеного психологічного навантаження.

Результати тестування особистісних характеристик кандидата (психологічний тест) не впливають на його рейтинг та мають рекомендаційний характер і враховуються поліцейською комісією при прийнятті рішення за результатами всіх етапів конкурсу.

Кандидати з числа осіб, які набрали за результатами тестування

(крім психологічного тесту) менше 25 балів, до наступних етапів конкурсу не допускаються.

Результати тестування зберігаються в електронному вигляді на сервері МВС, Національної поліції України або відповідного органу поліції, де проводився конкурс. Відомості про результати тестування передаються до відповідної поліцейської комісії.

Другий етап - перевірка рівня фізичної підготовки.

Перевірку рівня фізичної підготовки, передбачену в оголошенні про проведення конкурсу, поліцейська комісія організовує на об'єктах спортивної інфраструктури із забезпеченням належних санітарно-гігієнічних умов та в присутності медичних працівників.

Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для кандидатів, які вступають на службу в поліції, затверджуються наказом Міністерства внутрішніх справ України відповідно до вимог законодавства.

Третій етап - співбесіда.

Під час співбесіди поліцейська комісія вивчає результати тестувань, рівня фізичної підготовки та документи кандидата, які подані ним особисто та надані службою персоналу (кадрового забезпечення). При проведенні співбесіди з кандидатом поліцейська комісія з'ясовує його професійні, морально-ділові якості, управлінсько-організаторські здібності.

Четвертий етап - прийняття рішення за результатами конкурсу.

За результатами обговорення кандидата поліцейська комісія шляхом голосування приймає одне з таких рішень:

- рекомендувати до проходження служби в поліції та/або на зайняття вакантної посади;
- не рекомендувати до проходження служби в поліції та/або на зайняття вакантної посади.

Важливо!

Голосування поліцейської комісії за результатами співбесіди та обговорення членами поліцейської комісії результатів тестувань (перевірок) і документів кандидата проводяться за відсутності кандидата і запрошених осіб.

З метою організації проведення конкурсу або його окремих етапів поліцейськими комісіями можуть створюватися робочі групи (консультативно-дорадчі органи). Кількісний і персональний склад робочої групи затверджується головою комісії, про що складається окремий протокол, який підписується головою комісії.

До складу робочих груп можуть входити:

- поліцейські;
- представники вищих навчальних закладів, інших установ, організацій, на базі яких проводитиметься конкурс (етапи конкурсу) (за згодою їх керівництва);
- представники громадськості (за згодою);
- представники проектів міжнародної технічної допомоги (за згодою).

До повноважень робочої групи належать:

- 1) участь у формуванні груп для проходження конкурсу (етапів конкурсу);
- 2) участь у забезпеченні додержання кандидатами умов проведення конкурсу (етапів конкурсу);
- 3) організаційне забезпечення діяльності поліцейської комісії.

2. Пріоритети поліцейської діяльності: формування і контроль за їх виконанням

Однією із функцій поліцейських комісій є формування пріоритетів поліцейської діяльності відповідних органів поліції та контроль за їх виконанням.

У статті 11 Закону «Про Національну поліцію» зазначено, що з метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Зазначена специфіка кожного регіону та конкретних проблем територіальних громад і має бути відображена у пріоритетах поліцейської діяльності, затвердженими відповідними поліцейськими

комісіями, які формуються місцевими радами та містять у своєму складі представників конкретної громади.

Так, поліцейська комісія апарату центрального органу управління поліції визначає пріоритети для всієї Національної поліції, а кожна поліцейська комісія визначає пріоритети відповідного територіального органу поліції.

Слід відзначити, що пріоритетні напрями роботи поліції затверджує також і Міністр внутрішніх справ, згідно зі статтею 16 Закону.

Отже, важливим питанням є співвідношення такої діяльності Міністра МВС з пріоритетами, які визначають поліцейські комісії.

Міністр внутрішніх справ, визначаючи напрями роботи поліції виходить із загальних даних про стан правопорядку в країні, а також із концепції і завдань державного управління в цілому.

Тут безумовно є схожість із природою пріоритетів, які визначає поліцейська комісія апарату центрального органу управління поліції (подається в додатку до цього Розділу).

Єдина, але істотна різниця, полягає у тому, що пріоритети, які визначаються поліцейськими комісіями, є механізмом громадського контролю за діяльністю поліції та повинні передусім відображати потреби суспільства, а не інтереси держави та її органів.

Водночас, які формують поліцейські комісії для територіальних органів поліції, мають бути більш предметними та чіткими, відповідати конкретним потребам та специфіці певного регіону або місцевості.

Пріоритети у діяльності певного органу поліції повинні мати середньостроковий характер (затверджуватися на два-три роки).

Ці пріоритети затверджує відповідна поліцейська комісія на своєму засіданні у вигляді конкретного переліку завдань та заходів, які слід здійснити. Також у рішенні визначаються індикатори та показники, які мають бути досягнуті в результаті здійснення поліцією відповідних заходів.

Прийнятною може бути практика, коли проект переліку пріоритетів та відповідних заходів і індикаторів ефективності презентує перед комісією сам орган поліції, і в результаті обговорення та внесення відповідних змін до програми пріоритетів, вона затверджується комісією в доповненому вигляді. У випадках, коли програма пріоритетів у діяльності органу поліції розробляється самостійно поліцейською

комісією, перед затвердженням документу його потрібно надіслати до відповідного органу поліції для отримання пропозицій та зауважень, після розгляду яких програма пріоритетів підлягає затвердженню.

Після затвердження рішенням поліцейської комісії, програма пріоритетів органу поліції направляється його керівництву, відповідній раді і місцевій державній адміністрації, а також поширюється серед мешканців громади.

Контроль за виконанням поліцією пріоритетів діяльності

Громадськість повинна здійснювати контроль за виконанням поліцією кожного із пріоритетів, визначених у відповідному рішенні поліцейської комісії. Ступінь виконання оцінюється згідно визначеним індикаторам по кожному із напрямів.

Відомості про виконання пріоритетів органом поліції можна отримати за допомогою:

- запитів про надання публічної інформації;
- аналізу відповідних звітів органу поліції;
- аналізу регулярного оприлюднюваних ними статистичних даних та з інших офіційних джерел.

Згідно зі статтею 86 Закону «Про Національну поліцію» з метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник поліції та керівники територіальних органів поліції раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах органів поліції звіт про діяльність поліції.

Важливо!

Щорічний звіт про діяльність поліції та територіальних органів поліції повинен щонайменше містити:

- 1) аналіз ситуації зі злочинністю в країні чи відповідному регіоні;
- 2) інформацію про заходи, які вживалися поліцією;
- 3) результати вжитих заходів поліції;
- 4) інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією та територіальними органами поліції відповідними поліцейськими комісіями.

Відповідно до закону керівники територіальних органів поліції зобов'язані також регулярно оприлюднювати статистичні та аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних веб-порталах органів, які вони очолюють.

Крім того з метою підвищення авторитету та довіри населення до поліції керівники територіальних органів повинні систематично інформувати громадськість про стан правопорядку, заходи, які вживаються щодо попередження правопорушень.

Якщо таке оприлюднення інформації не відбувається, або здійснюється у неповному обсязі, це є підставою для надсилання відповідної скарги на дії (бездіяльність) керівника територіального органу поліції до центрального апарату Національної поліції.

Отже, шляхом отримання та аналізу відповідної інформації, яку оприлюднює територіальний орган поліції та беручи до уваги відомості, які надаються територіальним органом поліцією у відповідь на запити про надання доступу до публічної інформації, громадськість має можливість здійснювати регулярний моніторинг виконання поліцією своїх обов'язків та ступеню дотримання органом поліції пріоритетів, визначених поліцейською комісією.

3. Звітність і процедура висловлення недовіри керівництву органів правопорядку

Закон «Про Національну поліцію» містить низку детальних положень щодо звітності керівників територіальних органів поліції перед відповідними органами місцевого самоврядування.

По-перше, керівники територіальних органів поліції повинні не менше одного разу на два місяці проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. На таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення.

По-друге, за результатами оцінки діяльності поліції відповідні обласна рада, Київська міська рада, районні та міські ради уповноважені висловити недовіру керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції, що є підставою для звільнення його із займаної посади.

Важливо!

Ініціювати процедуру висловлення недовіри керівнику територіального органу поліції можуть не лише депутати місцевої ради, а і поліцейська комісія, і громадські активісти. Для цього необхідно направити на адресу місцевої ради звернення з викладенням відповідної інформації, яка буде свідчити про системне незадовільне виконання обов'язків органом поліції або його співробітниками, або про недотримання органом поліції пріоритетів у діяльності, визначених поліцейською комісією.

Рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції може бути прийнято не раніше, ніж через один рік після його призначення на посаду.

Рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало не менше двох третин від складу депутатів відповідної ради.

У рішенні про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції мають бути зазначені мотиви для його прийняття з посиланням на обставини, що їх обґрунтовують.

Завірена належним чином копія рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції невідкладно надсилається кур'єром або поштовою кореспонденцією з повідомленням про отримання керівнику органу поліції, до повноважень якого належить право призначення та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого відповідний орган прийняв резолюцію недовіри.

Керівник органу поліції, до повноважень якого належить право призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, з моменту надходження до очолюваного ним органу завіреної належним чином копії рішення відповідної місцевої ради про прийняття резолюції недовіри зобов'язаний невідкладно своїм наказом звільнити з посади такого керівника або відсторонити його від виконання службових обов'язків та призначити службову перевірку для вивчення обставин, що слугували мотивами для прийняття місцевою радою такого рішення. Про прийняте рішення відповідна місцева рада інформується в одноденний строк.

Службова перевірка для вивчення обставин, що слугували мотивами для прийняття місцевою радою резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції, проводиться в десятиденний строк.

За результатами проведеної службової перевірки керівник органу поліції, до повноважень якого належить право на призначення та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дня закінчення перевірки прийняти рішення про подальше перебування такого керівника на займаній посаді.

Про прийняте рішення стосовно подальшого перебування керівника, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, на займаній посаді письмово інформується місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри.

У разі прийняття рішення про залишення керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, на займаній посаді відповідний керівник органу поліції повинен письмово поінформувати відповідну місцеву раду про причини прийняття такого рішення та надати копії матеріалів проведеної перевірки. Матеріали, що містять інформацію з обмеженим доступом, надаються на підставах та в порядку, визначених законом.

Місцева рада, яка прийняла резолюцію недовіри, протягом одного місяця з дня отримання рішення про залишення на посаді керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, та копій матеріалів проведеної перевірки має право повторно розглянути питання про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції.

У разі якщо при повторному розгляді за рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) поліції проголосувало не менше трьох четвертей від складу відповідної місцевої ради, таке рішення вважається остаточним і підлягає обов'язковому виконанню у триденний строк з дня прийняття.

У разі якщо керівник органу поліції, до повноважень якого належить право на призначення на посаду та звільнення з посади керівника органу (підрозділу) поліції, щодо якого прийнято резолюцію недовіри, протягом чотирнадцяти днів з дня отримання відповідного рішення очолюваним органом не видав наказу про звільнення такого керівника або не надіслав до відповідної місцевої ради інформацію щодо залишення на посаді такого керівника разом із матеріалами про-

веденої перевірки, рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри набуває статус остаточного і підлягає обов'язковому виконанню у триденний строк.

Отже, законодавство передбачає дієвий механізм усунення місцевою владою керівника органу поліції, який не виконує своїх повноважень, або виконує їх неналежним чином, в тому числі не керується у своїй діяльності пріоритетами, визначеними рішенням поліцейської комісіїю.

4. Громадськість і дисциплінарні провадження проти поліцейських

Згідно зі статтею 19 Закону України «Про Національну поліцію», підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, що затверджується законом.

Проте, наразі цей статут не затверджено, тому є чинним Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України від 2006 року. Відповідно до Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, представникам громадськості не надається жодних повноважень щодо участі у процедурі накладання санкцій на поліцейських за скоєні ними дисциплінарні проступки. Те ж саме регулювання передбачене і Інструкцією про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ, затвердженою Наказом МВС від 2013 року, в якій відсутні будь-які елементи громадського контролю за проведенням службових розслідувань.

Отже, маємо констатувати, що згідно чинному законодавству, як процедура дисциплінарних проваджень проти поліцейських, так і інформація про заходи, вжиті керівниками органів поліції за наслідками надходження скарг громадян на дії їх підлеглих, на сьогодні є практично закритими від контролю громадськості. Відомості щодо дисциплінарних стягнень за вчинені проступки громадяни можуть отримувати лише за допомогою запитів про доступ до публічної інформації.

Разом з тим, стаття 90 Закону «Про Національну поліцію» містить положення про те, що контроль за діяльністю поліції може здійсню-

ватися у формі залучення представників громадськості до спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських та до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів та інших нормативно-правових актів України.

Тому громадськість може бути залучена до розгляду скарг на поліцейських лише шляхом отримання відповідної згоди від керівництва конкретного органу поліції в рамках взаємодії з місцевим населенням та для підвищення рівня довіри до діяльності поліції. Отже, ступінь залучення представників громадськості до вказаної сфери багато в чому залежить від активності територіальної громади, осередків громадських організацій та окремих активістів. Так само відповідне звернення про залучення громадськості до участі у розгляд скарг на поліцейських може бути направлено із боку місцевої ради.

Загалом, пропозиції щодо участі громадськості у процедурах розгляду скарг на дії поліцейських має виходити від самих представників громади, в тому числі на особистому прийомі у керівника територіального органу поліції, а також під час його зустрічей з депутатами відповідної ради.

За будь-яких умов, представники громадськості, за наявності відповідного рішення керівника територіального органу поліції, можуть бути присутніми під час розгляду скарг на поліцейських, а також під час процедури накладення стягнення на поліцейського за вчинені правопорушення. При цьому у представників громадськості не має права безпосередньо брати участь у вказаних процедурах. Фактично присутність громадськості виконує роль стримуючого фактора для того, щоб факти, викладені у скаргах громадян, перевірялися належним чином. А у випадку підтвердження наявності обставин правопорушення, присутність громадськості буде запорукою того, щоб винні особи не уникнули відповідальності, а сам розгляд скарги був об'єктивним та всебічним.

5. Соціологічна оцінка рівня довіри населення до поліції

Відповідно до статті 11 Закону «Про Національну поліцію», однією із основних засад діяльності поліції є взаємодія з населенням на засадах партнерства. Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та

громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

Отже, всі заходи з підтримання правопорядку мають здійснюватися поліцією саме у такому напрямі, який би найбільш задовольняв інтереси та прагнення населення. В цьому аспекті поліція та населення повинні виступати як односторонці щодо досягнення спільних цілей.

Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Досі вказаний порядок не затверджено.

До недавнього часу визначення ефективності роботи поліції відбувалося лише за певними статистичними показниками (співвідношення кількості зареєстрованих і розкритих злочинів за різними групами; кількість справ, що передано до суду тощо). Однак практика засвідчила, що цей параметр оцінки діяльності поліції є доволі уможливленим, і може бути обрахованим дуже різними способами та тому легко піддається маніпуляціям з боку самих правоохоронних органів. Крім того дуже часто правоохоронці для досягнення показників, поставлених керівництвом перед ними, «розкривали» злочини шляхом зловживання владою, здійснення залякування і психологічного тиску на затриманих та навіть за допомогою застосування незаконних методів розслідування, в тому числі побиття і катувань.

Згідно з новим Законом, визначення ефективності роботи поліції повинно відбуватися не лише за певними статистичними показниками, а й передусім за рівнем довіри до конкретного територіального органу поліції з боку місцевого населення. І це є значним кроком вперед, оскільки таким чином відбувається перехід від кількісного критерію оцінки ефективності поліції до якісного критерію.

Довіра населення сама по собі є досить складним явищем, особливо що стосується довіри людей до поліції, з представниками якої вони контактують у повсякденному житті набагато більше, ніж з працівниками інших органів правопорядку.

У науковій літературі довіра населення до діяльності поліції визначається як сприятлива (позитивна) оціночна реакція груп населення до поліції, яка виявляється в думках, почуттях та цілеспрямованій поведінці. При цьому оцінка громадянами роботи поліції може бути як позитивною, так і негативною.

Основною базою формування населенням свого ставлення до поліції є результат безпосередніх контактів громадян з поліцейськими, або інформація від членів їх сімей та близьких, знайомих про враження від їхніх особистих контактів з поліцією. Власне кажучи, ставлення та оцінка людей до роботи поліцейських, що контактували з поліцією, має досить великий вплив на формування суспільної думки серед людей, які не мали досвіду таких контактів.

При цьому особи, які зробили певні висновки про роботу поліції в результаті власного досвіду, як правило, певний час не сприймають ту інформацію про поліцію, яка буде йти у розріз з їхніми особистими враженнями.

Особисті враження громадян про роботу поліції, на підставі яких і формується рівень суспільної довіри, як правило, отримуються у наступних формах:

- реакція та дії поліції на звернення громадянина чи його близьких, знайомих із заявою про злочин, який був скоєний щодо них або щодо їх майна;
- спілкування громадян з патрульними поліцейськими під час оформлення дорожньо-транспортної пригоди чи порушення правил дорожнього руху;
- швидкість реагування патрульної служби на виклик, та якість їх роботи після прибуття на місце події;
- звернення до патрульних поліцейських на вулиці з проханням надати допомогу або відреагувати на порушення громадського порядку;
- досвід залучення громадян поліцією як свідків чи понятих;
- досвід звернення громадян до органів поліції за отриманням інформації або довідок чи документів.

Результати зовнішнього соціологічного опитування населення мають продемонструвати існуючий рівень довіри до поліції, для чого повинні бути залучені авторитетні соціологічні компанії, які б провели незаангажоване соціологічне дослідження різних аспектів вказаної проблематики у тому чи іншому регіоні.

Аналіз результатів соціологічного опитування щодо довіри населення повинен давати керівництву Національної поліції різних рівнів інформацію про удосконалення діяльності роботи на певних напрямках, що може бути досягнуто широким арсеналом інструментів.

Наприклад: ухвалити кадрові рішення (підвищення чи звільнення), проведення службових розслідувань, вирішення питань про відправлення поліцейських тих чи інших підрозділів на підвищення кваліфікації, проведення атестування складу певного підрозділу територіального органу поліції, застосування заходів заохочення для складу того чи іншого підрозділу органу поліції тощо.

Коли ведуть мову про зовнішнє соціологічне опитування населення про роботу поліції, то як правило, мають на увазі наступні параметри (вперше озвучені Національною поліцією як один із напрямів реформування), про які важливо знати думку різних верств населення.

1. Блок загальних питань

- динаміка довіри населення до територіальних управлінь Національної поліції;
- оцінка громадянами почуття власної безпеки в районі проживання;
- оцінка рівня корупції у підрозділах поліції;
- рівень задоволеності потерпілих і свідків злочинів роботою поліції під час виклику і первинного контакту на місці події;
- оцінка оперативності реагування поліції на повідомлення про злочини, ефективності роботи з протидії злочинності.

2. Оцінка ефективності роботи поліції з боку бізнес-середовища

- оцінка роботи поліції приватними підприємцями;
- оцінка роботи поліції малим і середнім бізнесом;
- оцінка роботи поліції великим бізнесом та іноземними компаніями.
- динаміка довіри до територіальних управлінь Національної поліції;
- оцінка ефективності роботи поліції;
- наявність фактів втручання в роботу комерційних структур;
- оцінка сприйняття рівня корупції в підрозділах поліції.

Додаток до Розділу 1

Пріоритети поліцейської комісії апарату центрального органу управління Національної поліції

I. Структура і чисельність Національної поліції

1. Кількість поліцейських Національної поліції відповідає середньо-європейському показнику – 300 поліцейських на 100 000 населення.

2. Поліцейські залучаються включно до виконання завдань, визначених статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію».

3. Кримінальна поліція і орган досудового розслідування поліції ефективно співпрацюють, а згодом - об'єднані в один підрозділ кримінальної поліції.

4. Місця обмеження особистої свободи, крім короткотермінового затримання, виведені зі структури Національної поліції.

5. Створений і ефективно діє підрозділ попередження і реагування на порушення з боку поліцейських.

6. Запроваджена повноцінна система електронного документообігу.

7. Структура оплати праці поліцейських є аналогічною до оплати праці державних службовців.

II. Права людини в діяльності поліції

1. Поліцейські і кандидати на посади в Національну поліцію періодично проходять навчання з прав людини, верховенства права і відповідної практики Європейського Суду з прав людини.

2. Поліція гарантує захист осіб від катувань та жорстокого поводження.

3. Поліція гарантує рівність і відсутність дискримінації при реалізації особами своїх прав і свобод, в тому числі:

- не допускає використання в своїй діяльності мови ворожнечі;
- не здійснює етнічного профайлінгу (тобто дій щодо особи або групи осіб, які базуються на її фактичному або уявному членстві в групі, визначеній за расовою ознакою, кольором шкіри, етнічним чи національним походженням, або релігією без фактичних підстав чи обґрунтованої підозри, що призвело до нерівного поводження з цією особою або групою).

4. Поліція гарантує свободу та особисту недоторканність кожного і з цієї метою:

- усно і письмово невідкладно повідомляє затриманим особам про їхні права;
- невідкладно повідомляє центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги про кожен факт затримання осіб;
- забезпечує відео-фіксацію всіх дій із затриманою особою;
- веде єдиний протокол для фіксації всіх дій із затриманою особою, в тому числі періодичні перевірки стану її здоров'я;
- функціонує посада уповноваженої особи, відповідальної за перебування затриманих осіб;
- створені умови для конфіденційного спілкування захисника із затриманою, підозрюваною чи обвинуваченою особою або свідком.

5. Поліція гарантує право власності кожному.

Процес обліку і зберігання речових доказів, затриманих транспортних засобів тощо є прозорим і виключає будь-яку ймовірність їх зникнення, знищення чи пошкодження.

6. Поліція захищає особисте і сімейне життя:

- використовує бази (банки) даних виключно для запобігання і протидії правопорушенням;
- забезпечує знищення інформації з баз (банків) даних після спливу визначеного строку;
- повідомляє особам про обмеження їх прав під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій згідно зі статтею 253 КПК України;
- щорічно звітує про кількість проведених негласних слідчих (розшукових) дій і повідомлень особам про обмеження прав під час їх проведення.

7. Поліція забезпечує реалізацію права на мирні зібрання, в тому числі:

- здійснює комплекс заходів з підтримки правопорядку та безпеки учасників під час проведення та після закінчення мирних зібрань;
- застосовує фізичну силу та/або спеціальні засоби під час припинення правопорушень відповідно до принципу пропорційності.

III. Прозорість і підзвітність діяльності поліції

1. Поліція забезпечує безперешкодний доступ до своїх приміщень зацікавлених осіб.

2. Постійно здійснюється відео-фіксація приміщень і транспортних засобів поліції.

3. Відвідувачі підрозділів поліції підлягають обов'язковій електронній реєстрації.

4. Нормативно-правові акти, які регулюють діяльність поліції, вчасно оприлюднюються.

5. Проекти нормативно-правових актів, які регулюють діяльність поліції, в процесі їх ухвалення підлягають обов'язковому обговоренню з громадськістю і експертами.

6. Порядок і підстави отримання платежів та зборів за надання адміністративних послуг та отримання благодійних внесків, а також розпорядження ними є відкритими і обґрунтованими.

7. Заповнення вакантних посад в Національній поліції здійснюється виключно на засадах конкурсного відбору.

8. Дисциплінарні провадження щодо поліцейських відбуваються з обов'язковим провадженням усних слухань і вільним доступом громадськості та ЗМІ.

9. Поліцейські комісії є апеляційним органом з розгляду дисциплінарних скарг.

10. В Україні функціонує інтерактивна карта вчинених правопорушень.

11. Поліцейські комісії працюють відкрито з обов'язковим попереднім опублікуванням порядку денного і відео-трансляцією їх засідань.

IV. Пріоритети в запобіганні і протидії правопорушенням

1. Пріоритети Національної поліції в запобіганні і протидії окремим категоріям злочинів засновуються на щорічних пріоритетах кримінальної політики держави, які затверджуються Генеральним прокурором України.

2. В Україні функціонує програма захисту і допомоги заявникам, свідкам і потерпілим. Поліція і прокуратура співпрацюють в межах виконання завдань цієї програми.

3. У Національній поліції створено Фонд преміювання викривачів кримінальних правопорушень.

4. Поліція зосереджує головну увагу на запобіганні і протидії:

1) кримінальним правопорушенням проти життя і здоров'я особи

2) правопорушенням, вчиненим поліцейськими;

3) злочинній діяльності організованих груп та злочинних організацій;

4) незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами і вибуховими речовинами;

5) незаконному поводженню з наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх аналогами чи прекурсорами;

6) злочинів на ґрунті расової, національної і релігійної ворожнечі;

7) домашньому насильству;

8) розбоям, грабежам і крадіжкам;

10) пияцтву в публічних місцях і керуванню транспортними засобами у стані сп'яніння.

Розділ 2.

ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ

1. Мета, завдання і види громадського моніторингу

Громадський моніторинг за діяльністю органів правопорядку допомагає, насамперед, зруйнувати невірні уявлення в суспільстві про роботу цих органів. Адже спілкуючись із громадянами про правоохоронців можна переважно почути про підступних, безжальних «монстрів». Такі уявлення є далекими від істини та об'єктивності і крім того є шкідливими для розвитку суспільства, оскільки через невисокий рівень довіри до правоохоронців громадяни часто відмовляються їм допомагати, і страждають передусім самі саме громадяни.

Проведення моніторингу дозволяє чітко та компетентно:

- встановити основні недоліки в діяльності органів правопорядку;
- визначити чи відбуваються проголошені реформи;
- запропонувати зміни в їх діяльності і способи уникнення порушень прав людини.

Громадський моніторинг має певні особливості, які відрізняють його від інших видів перевірок, які проводяться представниками держави. Більшість перевірок з боку держави має часто формальний характер, а за виявлені грубі порушення працівники іноді не несуть навіть дисциплінарної відповідальності. Керівнику підрозділу органу правопорядку на практиці легше «домовитися» з державним інспектором, перевіряльником або його керівництвом, аніж переконати небайдужих громадян у відсутності порушень в своїй діяльності.

Об'єктом моніторингу може бути діяльність будь-якого структурного підрозділу, за винятком тих структур, доступ до яких обмежений на підставі закону.

Приклад

Відповідно законодавства, дільничний інспектор поліції повинен звітувати на загальних зборах громад щодо стану правопорядку

в населених пунктах. Моніторингову кампанію можна побудувати на тому, щоб отримати копії звітів за попередній рік і порівняти їх із показниками поточного року. В процесі можуть бути виявлені факти, що перед громадою не звітують, а в кращому випадку один раз на рік керівник відділу поліції звітує на сесії районної ради.

Отже, *моніторинг* – це оцінювання роботи органів правопорядку відповідно до наперед заданих параметрів і критеріїв.

Робота органів повинна ґрунтується виключно на законодавчих актах (міжнародних договорах, ратифікованих Україною, законах України, постановах Кабінету Міністрів, відомчих наказах, посадових інструкціях тощо).

Важливо!

Монітори не зобов'язані обмежуватися виключно чинною законодавчою базою.

Якщо в ізоляторі тимчасового тримання згідно зі штатним розкладом не передбачено посади медичного працівника, це не означає, що під час відвідування поліції особи не можуть поцікавитися якістю надання медичних послуг особам, які там утримуються. Більш того, провівши моніторинг з цього питання і з'ясувавши, що така проблема дійсно існує, можна ініціювати зміни до нормативних актів, щоб вирішити цю проблему.

Моніторинг можна класифікувати за певними видами відповідно до тих інструментів, які використовуються для його проведення.

Аналіз нормативних актів на відповідність міжнародним стандартам

Цей аналіз є переважно експертною діяльністю, адже потрібно досконало володіти не тільки положеннями міжнародних документів, які регламентують діяльність органів правопорядку, але й практикою їх застосування. В Україні застосовується багато нормативно-правових актів, які не відповідають міжнародним стандартам в багатьох положеннях. У таких випадках порушення прав людини мають сис-

темний характер, а це може стати предметом розгляду в Європейському Суді з прав людини.

Приклад

У справі «Свинаренко та Сляднєв проти Росії» Європейський Суд з прав людини вирішив, що утримання особи в металевій клітці під час судового розгляду є таким, що принижує її гідність, поведінням, яке не може бути виправдано жодними міркуваннями. Таке поведіння саме по собі принижує людську гідність і порушує статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Натомість українські державні будівельні норми передбачали встановлення в судах саме металевих ґрат.

Вивчення цих питань, встановлення невідповідності та вчасне реагування державних органів на виправлення виявлених недоліків дозволяє не тільки зменшити кількість випадків порушень прав людини, але й зекономить значну суму коштів Державного бюджету.

Моніторинг з використанням інформаційних запитів

Закон України «Про доступ до публічної інформації» надав громадянам серйозні важелі впливу на органи правопорядку. Адже вся створена державними органами інформація, якщо вона не є інформацією з обмеженим доступом, має бути доступною кожній особі. Раніше це питання регулювалося Законом «Про звернення громадян» і відповідь можна було отримати не раніше 30 днів (інколи цей термін подовжували до 45 днів). Зрозуміло, що ефективність такого інструменту моніторингу була вкрай низька.

Інша справа – запит на доступ до публічної інформації. Відповідь повинна надаватися за 5 робочих днів (коли обсяг запитуваної інформації великий або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, цей термін збільшується до 20 днів). Особа самостійно обирає спосіб отримання інформації - усно, листом або електронним повідомленням. Це суттєво спрощує процес отримання інформації та її обробку.

Приклад

Цей метод був успішно використаний при проведенні моніторингу проведення атестації в поліції. Однаковий за змістом запит був розісланий в різні обласні управління поліції – в результаті було отримано абсолютно різні відповіді. Одні управління повністю надали інформацію, інші обґрунтовували, чому цю інформацію не надають, а треті управління - проігнорували запит.

Але на основі отриманої інформації можна оцінювати, як побудована робота з відповідей на звернення громадян, і як наслідок – як налагоджена співпраця між громадськістю та поліцією.

Аналіз повідомлень в ЗМІ

Інтернет, телебачення, газети мають чималий вплив на формування іміджу поліції, а відтак і на рівень довіри до неї в суспільстві. Розуміючи це, поліція вибудовує різні методи роботи з пресою. Так, вся інформація про діяльність поліції повідомляється через прес-центри. Також створюються телепроекти про щоденну роботу поліцейських з відповідним кутом висвітлення такої інформації. Поліція має спікерів з кола народних депутатів та громадських активістів, які є лояльними до керівництва поліції та відвідують телеєфіри і розповіді розповідають про хід реформування поліції.

Але попри це, моніторинг повідомлень в ЗМІ дозволяє виявити низку серйозних порушень. Досить часто, не чекаючи вироку суду, певну особу називають злочинцем. Також періодично викладаються в мережу відео з нагрудних камер поліцейських, в яких можна виявити велику кількість порушень з боку патрульних.

Звісно, однієї світлини чи відео замало для того, щоб робити експертний висновок з приводу ситуацій, що склались (адже важливим є також контекст подій), але в будь-якому разі, моніторинг повідомлень у ЗМІ також часто використовується.

Проведення опитувань

Ще одним корисним інструментом проведення моніторингу є опитування як громадян, так і правоохоронців. Годинне спілкування з відвідувачами відділку поліції може більше дати експерту, ніж роки проведені за вивченням звітів про діяльність поліції.

Загалом, опитування – це складний процес, адже крім того, що

потрібно правильно скласти анкету опитування, необхідно ще й належним чином володіти комунікаційними навичками, бути готовим до того, що на отриману інформацію доведеться певним чином реагувати.

Приклад

Під час опитування відвідувачів відділку поліції в Одесі, виявилась людина, яка сказала, що перебувала в поліції більше доби. Згодом вдалося встановити, в журналі відвідувачів, запрошених та доставлених дійсно значилась ця особа, але за даними поліції відділок вона залишила ще минулого дня. Правдоподібного пояснення цьому факту від поліції отримати не вдалося.

Візуальне спостереження, відео-фіксація роботи органів правопорядку

Візуальне спостереження за роботою органів правопорядку є також ефективним способом моніторингу.

Моніторинг, який передбачає візуальне спостереження, слід починати з огляду поліцейських, не вступаючи з ними в контакт.

Доцільно оцінювати такі елементи:

- екіпірування поліцейського (наявність табельної зброї, нагрудного знаку, спеціальних засобів, засобів відеоспостереження);
- правильність паркування автомобіля, якщо поліція переміщується на ньому;
- реагування поліції на порушення, які вчиняються в полі їхнього зору;
- спосіб здійснення поліцейськими затримання порушників;
- перелік спеціальних засобів, які застосовуються поліцією та відповідність вимогам закону.

Після закінчення спостереження важливо також підійти ближче до поліцейських, щоб мати можливість оцінити:

- спосіб їх спілкування з громадянами;
- чи представляються і погоджуються пред'явити документи на вашу вимогу;
- готовність допомогти;
- швидкість реагування та повнота відповіді або вжитих дій.

Важливо!

В Україні не існує закону, який забороняє фотографувати або фіксувати на відео дії поліції.

Відзняте відео згодом можна переглянути та виявити порушення/недоліки, яких не помітили раніше. Також його наявність суттєво допомагає при представленні результатів моніторингу та аргументації, чому поліція вчинила неправильно і що можна було б покращити в їх роботі.

Приклад

В світі є рух Copwatch¹, в основі якого лежить фіксація на відео дій правоохоронців з подальшим оприлюдненням їх в інтернет-мережі.

Візити в будівлі та споруди органів правопорядку

Моніторинг ізоляторів тимчасового тримання, кімнат для затриманих та доставлених, робочих кабінетів та кімнат для проведення слідчих дій також можливий.

Такий вид моніторингу передбачає наявність відповідних дозвілних документів та свою специфіку проведення.

Але чимало корисного можна дізнатись і не заходячи в будівлі з особливим режимом допуску.

Моніторинг можна розпочинати з того, що з'ясувати:

- чи встановлені дорогою до відділку поліції інформаційні вказівники;
- чи є можливість припаркувати автомобіль;
- чи встановлений пандус на сходах для того, щоб в приміщення могли безперешкодно потрапити люди з ознаками інвалідності.

Важливо звернути увагу, чи встановлена відеокамера на вході у відділок поліції і працює вхідний дзвінок.

Всередині будівлі варто звернути увагу на:

- наявність стендів з інформацією про години прийому керівництвом та номерами телефонів урядової гарячої лінії;

¹ В перекладі з англійської мови – «нагляд за копом (поліцейським)» (прим. редактора).

- кімнату для прийому громадян, вхід до якої повинен бути безперешкодним, а сама кімната обладнана належним інвентарем і забезпечена юридичною літературою та нормативно-правовими актами;

- книгу скарг та пропозицій, яка має бути прошита і пронумерована, і до неї повинен бути забезпечений вільний доступ.

Особливу увагу слід звернути на роботу чергового поліцейського:

- чи коректно він спілкується з громадянами;
- чи видає він талон-повідомлення тим особам, хто повідомляє про вчинення злочину;
- як здійснює реєстрацію осіб, які входять до службових приміщень органу поліції;
- дізнатися прізвище дільничного поліцейського, який обслуговує ваш район;
- дізнатися про наявність в приміщенні аптечки.

За результатами цих дій стане можливо оцінити відповіді чергового та вжиті ним дії.

Важливо!

Моніторинг як інструмент оцінки роботи органів поліції є дієвим, коли він є складовою великої громадської кампанії. Без забезпечення на належному рівні інформаційного супроводу, адвокатури, заходів прямої дії і т.д., він втрачає свою ефективність.

Без ретельного планування таких питань, що робити з отриманими результатами та як комунікувати з органами влади та суспільством, пророблена робота може бути змарнована.

Тому моніторингову кампанію слід будувати в такій послідовності:

- 1) ретельно дослідити об'єкт моніторингу та нормативно-правову базу, яка регулює його діяльність;
- 2) скласти перелік тих об'єктів, які будуть досліджуватися;
- 3) проведення дослідження;
- 4) ознайомлення з результатами осіб, відповідальних за об'єкт моніторингу;
- 5) надання часу на виправлення виявлених недоліків;

6) проведення повторного моніторингу.

ЗМІ можна підключати практично на всіх етапах кампанії, щоправда, ефективніше це робити, коли вже є результати повторного моніторингу. В такому разі перелік звичних для органів влади «виправдань», застосовувати буде вкрай важко.

Крім того, такий підхід демонструє вашу компетентність і націленість на результат.

2. Основні правила проведення моніторингу

Проводячи моніторинг, особливо, якщо він передбачає спілкування з правоохоронцями, слід дотримуватися певних правил. Звісно, цей перелік є рекомендаційним, але багаторічна практика підтвердила доцільність його застосування.

Бути непомітним для правоохоронців

Проведення моніторингу з бейджиками «ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОР» чи відкритою моніторинговою анкетою, має ризик отримання нерепрезентативних даних. Поліцейські часто змінюють свою поведінку, зрозумівши, що їх перевіряють. І тоді практично неможливо визначити, чи вони завжди так спілкуються з громадянами, чи тому що «перевірка прийшла».

Не приймати допомогу від поліції

Слід утримуватися від екскурсій відділком поліції з боку керівництва або частування їжею, кавою, чаєм тощо.

Насамперед, це питання безпеки моніторів і об'єктивності отриманих результатів. Пиття чаю може перетворитися на участь у застіллі. Це може бути використано в подальшому для дискредитації кампанії.

Працювати в групі

Моніторинг краще проводити у складі групи осіб. Це забезпечить і об'єктивність результатів, і особисту безпеку, і дозволить розподілити обов'язки між моніторами.

Важливо!

Якщо одного з моніторів поліція затримує, не варто «відбивати» товариша – це може тільки нашкодити. Також не потрібно сідати в поліцейську машину і їхати разом з поліцейськими.

Завжди повинна бути особа, з якою монітори здзвонюються та повідомляють йдете про місце і час, куди вони йдуть. У разі, якщо в якийсь момент особа не виходите на зв'язок, контактна особа повинна знати куди телефонувати і що в такому разі робити.

Розподіл обов'язків може будуватися за принципом, згідно з яким кожен робить те, що йому більше подобається. Одна особа може відповідати за відеофіксацію, інша особа за спілкування з поліцією, третя особа може бути координатором групи, четверта – перебувати в стороні і звіддала спостерігати за вашими діями, тим самим підстраховуючи вас.

Важливо!

Досвід засвідчує, що чим більше людей, тим більше деталей можна помітити. Однак, зловживати цим також не варто, адже група з 20 осіб, зайшовши до відділу поліції, може паралізувати його роботу.

Бути ввічливими, компетентними, спокійними

Специфіка робота поліцейських в тому, що вони постійно працюють в стресових умовах. Їм доводиться затримувати злочинців, залагоджувати побутові чвари, надавати поліцейське піклування людям, які перебувають у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратили здатність самостійно пересуватися чи створюють реальну небезпеку оточуючим або собі. І дня не проходить, щоб на них не лаялись, ображаючи їх гідність. З часом поліцейські звикають до такого типу спілкування.

Вони знають, що робити в таких випадках і як правильно будувати розмову.

Найкраща «зброя» монітора – це ввічливе, тактовне спілкування. Не потрібно щось доводити чи переконувати поліцейського. Якщо поліцейський вважає, що може відмовитися представлятися – не слід сперечатися, але необхідно зафіксувати в звіті цей факт.

Якщо черговий поліцейський каже, що реєструвати повідомлення про злочин не зобов'язаний, можна попросити, щоб він повторив це під відеозапис.

Окрім правил здійснення моніторингу, слід пам'ятати ще й про заборони. На моніторів розповсюджуються такі правила.

Перед проведенням чи під час проведення моніторингу учасникам **забороняється вживати алкоголь**. Під час спілкування поліцейський може зауважити, що ви не дуже тверезі, і саме в цьому напрямку спрямувати свою розмову та подальші дії. Звісно, це може бути аргументом для того, щоб ігнорувати зауваження моніторів і ставити під сумнів результати всієї моніторингової кампанії.

Під час спілкування моніторам **заборонено погрожувати чи ображати правоохоронців**. Також **заборонено їх провокувати**, наприклад імітуючи вчинення злочину чи іншого правопорушення. Це практично завжди дозволяє уникнути зайвих конфліктних ситуацій. Також це дозволить уникнути закидів, що такий моніторинг відволікає поліцію від їхньої роботи.

Зрештою, важко вимагати від поліцейських дотримання закону, якщо самі монітори намагаються його порушити.

Монітори **не повинні прямо перешкоджати** діяльності правоохоронців. Коли поліція проводить затримання людини, яку підозрюють у вчиненні злочину, не варто їм заважати тільки тому, що вони вам не встигли представитись і ви не сфотографували нагрудні знаки поліцейських. Слід дочекатися, доки поліцейський розбереться з ситуацією, і вже згодом підійти і з'ясувати необхідну інформацію.

Якщо монітор бачить, що поліцейський здійснює правопорушення, не варто мовчати, стоячи осторонь. Ви можете вказати на це йому або його колезі. Якщо ж вони ніяк не реагують і продовжують порушувати закон – слід телефонувати 102, викликати слідчо-оперативну групу, фіксувати дії поліцейських на відео.

Також монітори **не повинні намагатися потрапити в приміщення з особливим режимом допуску**. Мова передовсім про кімнату чергових поліцейських, зброярню, режимно-секретну частину.

Важливо!

Перед проведенням моніторингу потрібно обов'язково провести інструктаж і переконатися, що всі учасники його вірно зрозуміли та обіцяють дотримуватись правил.

3. Оформлення результатів моніторингової кампанії

Правильно описати те, що зафіксували монітори, а також в подальшому використати ці результати є найскладнішим етапом проведення моніторингової кампанії. Тут чималу роль відіграє якість попередньо розробленої методології проведення моніторингу. Адже, якщо в учасників є моніторингова анкета з чіткими вимірювальними показниками, то і узагальнювати їхню роботу набагато легше.

Порядок оформлення результатів моніторингової кампанії наступний:

1) проведення аналізу моніторингових анкет на предмет повноти зазначеної інформації, вивчення описової частини. Описова частина стосується таких питань:

- загальних вражень від моніторингу;
- зазначення факту виявлених порушень;
- суттєвих уточнень, які не знайшли відображення в переліку питань;

2) підготовка узагальнюючого звіту на основі отриманої інформації. В звіті відображаються:

- негативні та позитивні тенденції, виявлені в процесі моніторингу;
- загальні рекомендації щодо усунення цих порушень;
- описові та кількісні показники проведеного моніторингу;
- запропоновані проекти нормативних актів з зазначенням тих положень, які дозволяють вирішити виявлену під час моніторингу проблему;

3) надсилання узагальнюючого звіту до відповідного державного органи. В звіті можуть міститися вимоги усунути виявлені порушення втручі, визначені законодавством;

4) комунікація з виконавцями та пропозиція до співпраці шляхом надання розроблених проектів нормативних документів, в тому числі законів;

5) представлення результатів моніторингу широкому загалу у вигляді посібників, буклетів, статей в газетах і журналах, підключення до поширення інформації у соцмережах та веб-ресурсах партнерів. Проведення прес-конференцій, участь у теле- та радіопередачах.

Важливо!

Останній пункт – найважчий, але водночас – дуже ефективний. Одна телевізійна програма про виявлену під час моніторингу проблему може мати більший ефект, ніж річна переписка з органом влади з пропозицією ідеї щодо покращення роботи поліції та усунення недоліків.

4. Особливості моніторингу чергових частин поліції*Правова база для громадського контролю**Конституція України*

Стаття 8 – В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Стаття 19 - Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Стаття 32 - Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Стаття 34 - Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.

Стаття 57 - Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом.

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є не чинними).

Цивільний кодекс України (стаття 302)

Закон України «Про інформацію» (статті 5, 7, 11, 21, 25)

Закон України «Про доступ до публічної інформації» (статті 1, 19, 20)

Закон України «Про звернення громадян» (статті 1, 18, 20)

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (стаття 39)

Загальними способами проведення моніторингу діяльності поліції є:

- візуальне спостереження за роботою поліцейських і наступний аналіз якості виконання ними своїх обов'язків;
- спілкування з поліцейськими під час виконання ними службових обов'язків;
- опитування громадян, які безпосередньо мали контакти з поліцією;
- пошук і аналіз повідомлень про роботу поліції в засобах масової інформації;
- спілкування з поліцейськими поза межами служби;
- спілкування з адвокатами, працівниками органів прокуратури, суду тощо.

Способами моніторингу чергових частин поліції є:

- опитування відвідувачів органу поліції;
- пошук і аналіз повідомлень про роботу поліції в засобах масової інформації;
- візуальне спостереження за роботою чергової частини і наступний аналіз якості виконання її працівниками своїх обов'язків;
- спілкування з поліцейськими, працівниками органів прокуратури, суду тощо;
- направлення інформаційних запитів керівництву органу поліції.

Чергова частина поліції – це підрозділ, який:

- забезпечує оперативне управління силами і засобами органу поліції;

- координує його роботу щодо розкриття злочинів;
- цілодобово знаходиться в постійній готовності для реагування на правопорушення і надзвичайні події.

Чергові частини поліції є підрозділами управлінь (відділів) організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування.

У своїй діяльності співробітники чергових частин поліції керуються Конституцією України, Законом України «Про Національну поліцію», міжнародними договорами України, принципами й нормами міжнародного права, нормативно-правовими актами МВС, зокрема Інструкцією, затвердженою наказом МВС України № 181-09 р.

Невикористання чи перевищення поліцейськими наданих їм повноважень, а також невиконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків, має наслідком відповідальність, встановлену чинним законодавством.

Основними завданнями, покладеними на чергові частини поліції є:

- 1) приймання, реєстрація заяв і повідомлень про злочини, інші правопорушення й події, організація негайного реагування на них;
- 2) організація роботи з особами, доставленими до чергової частини забезпечення їх конституційних прав і свобод;
- 3) поміщення (звільнення) доставлених осіб у кімнати для затриманих та доставлених (далі - КЗД) чергових частин, забезпечення нагляду за їх поведінкою;
- 4) контроль за додержанням порядку тримання й конвоювання затриманих і взятих під варту осіб, поміщенням їх до ізоляторів тимчасового тримання (далі - ІТТ);
- 5) виконання довідкової роботи при зверненні громадян із питань роботи поліції;
- 6) підтримання правил внутрішнього розпорядку відділу поліції.

Порядок і режим роботи чергової частини поліції полягає в наступному:

- режим несення служби – цілодобовий;
- працівники повинні постійно знаходитися в приміщенні чергової частини, відлучатися допускається тільки з дозволу оперативного чергового для перевірки службових приміщень, вживання їжі і відпочинку (в межах будівлі райвідділу);

- заборонено залишати приміщення чергової частини на одного поліцейського

- поліцейським заборонено відволікатися від несення служби, використовувати засоби зв'язку для приватних переговорів, використовувати автотранспорт та інше майно для неслужбових цілей;

- склад добового наряду - співробітники чергової частини (оперативний черговий, інспектор черговий, помічник оперативного чергового), водії автомобілів чергової частини (водії АЧЧ), черговий ІТТ, слідчо-оперативна група (СОГ) і оперативна група реагування;

- співробітники чергової частини забезпечуються вогнепальною зброєю, спецзасобами та засобами зв'язку, криміналістичною технікою, автомобільним транспортом.

Поліцейські чергової частини і члени добового наряду несуть службу тільки в єдиному форменому одязі встановленого зразку.

Зовнішній вигляд добового наряду є одним з критеріїв оцінки діяльності чергової частини.

При отриманні від заявника інформації про злочин, інше правопорушення чи подію черговий або особа, яка виконує його обов'язки, зобов'язані вимовити одну з таких фраз: «Уважно слухаю Вас», «Готові допомогти», чітко і розбірливо назвати своє прізвище, ім'я, по батькові, посаду.

Приміщеннями чергової частини поліції є:

1. Зала оперативного управління.
2. Кімната зв'язку.
3. Кімната служби «102».
4. Кімната для зберігання зброї, боєприпасів та спеціальних засобів.
5. Кімната для чищення зброї.
6. Кімната для зберігання засобів захисту, оперативної та криміналістичної техніки, засобів зв'язку.
7. Кімната слідчо-оперативної групи.
8. Кімната для підігріву та вживання їжі.
9. Кімната відпочинку.
10. Кабінет начальника чергової частини.
11. Кімнати для затриманих та доставлених.

Зала оперативного управління

Зал обладнується:

- багатофункціональним телефонним апаратом;
- телефонними апаратами відомчого і загального зв'язку;
- радіостанцією;
- радіотрансляційним приладом оповіщення;
- апаратурою охоронної сигналізації;
- моніторами спостереження;
- принтером та сканером.

В залі повинна бути вивішена карта району обслуговування, зберігатися аптечка для надання первинної медичної допомоги, вогнегасник, ліхтар.

Важливо!

Двері в зал оперативного управління повинні бути постійно зачинені, вхід стороннім особам в зал заборонений, у тому числі і поліцейським.

Вестибюль чергової частини

В вестибюлі на видному місці повинні знаходитися:

1) інформаційні стенди, на яких розміщуються:

- правила прийому, реєстрації і розгляду заяв громадян про злочини;
- номери телефонів керівників поліції, на яких покладено обов'язок контролювати дотримання законності при розгляді заяв громадян;
- номери телефонів прокурорів, які здійснюють нагляд за такою роботою;

2) книга скарг і пропозицій, до якої забезпечується вільний доступ всіх бажаючих.

Громадянам забезпечується вільний доступ у вестибюль.

Забезпечення довідкової роботи черговою частиною

При особистому зверненні, телефонних запитах громадян поліцейські у добовому наряді зобов'язані повідомляти про:

- місця розташування органів поліції, підпорядкованих їм підрозділів, органів вищого рівня, номери телефонів їх чергових частин;
- дні, години й місце прийому громадян керівництвом органу поліції;
- номери службових телефонів працівників поліції;
- місцезнаходження й номери телефонів пунктів охорони громадського порядку;
- місця дислокації дільничних інспекторів поліції, години прийому й номери їх службових телефонів;
- осіб, затриманих за правопорушення, або таких, що стали жертвами подій (крім випадків, коли ці відомості на момент запиту не підлягають розголошенню).

Поліцейським добового наряду забороняється видавати інформацію про:

- місце проживання, мобільні й домашні телефони службовців органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, працівників правоохоронних органів та членів їх сімей, потерпілих і свідків;
- відомості, що становлять державну таємницю.

Організація роботи з відвідувачами

Відвідувачам повинен бути забезпечений вільний доступ в вестибюль, кімнату для прийому громадян і кімнату зі стендами з правової тематики.

Забезпечення пропускнуго режиму покладається на окремого поліцейського, який здійснює допуск громадян в приміщення органу поліції.

Зазначений поліцейський веде «Журнал обліку доставлених, відвідувачів та запрошених», в який заносяться відомості щодо всіх без винятку осіб, які доставлені, викликані поліцейськими для складання адміністративних матеріалів, проведення процесуальних та слідчих дій чи прибули до органу поліції з особистих або службових питань.

Відомості про доставлених, відвідувачів та запрошених вносяться на підставі документів, що засвідчують їх особу, а у разі відсутності таких документів у доставлених - зі слів останніх.

Доставлені та запрошені у приміщенні органу поліції супроводжуються працівником поліції, який їх доставив чи запросив.

Після складання необхідних матеріалів на доставлену особу поліцейський, який доставив цю особу, фіксує інформацію про вжиті стосовно неї заходи.

Поліцейський доводить до відома особи, яка залишає приміщення поліції, про її право зробити запис у цьому Журналі щодо наявності або відсутності претензій до поліцейських. Відповідні граfi журналу заповнюються власноручно доставленими, відвідувачами та запрошеними.

При звільненні особи, яка була необґрунтовано доставлена до органу поліції, оперативний черговий або відповідальний в органі поліції власноручно робить запис про підставу й час звільнення та ставить свій підпис.

Організація роботи з заявами, повідомленнями та іншою інформацією про злочини й події

Прийом і реєстрація заяв громадян про злочини, правопорушення та інші пригоди, організація невідкладного реагування на них є головним критерієм оцінки роботи чергової частини.

Оперативний черговий зобов'язаний приймати заяви і повідомлення про скоєння злочинів:

- цілодобово;
- незалежно від місця і часу їх вчинення;
- незалежно від повноти отриманих даних;
- незалежно від особистості заявника.

Отримавши повідомлення про вчинення злочину, працівник чергової частини зобов'язаний:

- направити на місце пригоди слідчо-оперативну групу, дільничного інспектора міліції, патрульний наряд, групу оперативного реагування;
- доповісти про пригоду начальнику органу поліції або відповідальному від керівництва;
- вжити всі можливі заходи спрямовані на попередження чи припинення злочину, організувати проведення заходів по його розкриттю,

наданню допомоги потерпілим, ліквідації негативних наслідків злочину чи правопорушення;

- відразу після отримання повідомлення про злочин, відразу зареєструвати його у Журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події

Для роз'яснення населенню порядку приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, в органах поліції у спеціальних кімнатах для приймання громадян, або вестибюлях повинні бути вивішені:

- примірні правила приймання, реєстрації та розгляду в органах та підрозділах внутрішніх справ України заяв та повідомлень про злочини, що вчинені або готуються;

- номери телефонів (адреси) керівників головних управлінь, на яких покладено контроль за додержанням законності при розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються;

- номери телефонів (адреси) працівників прокуратури, що здійснюють нагляд за цією роботою.

Доставляння осіб до чергової частини поліції за вчинення адміністративного правопорушення

До чергової частини поліції особу може бути доставлено з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення, в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення.

Особу може бути доставлено уповноваженою на те особою в поліцію, якщо у нього немає документів, що посвідчують особу, і немає свідків, які б могли повідомити необхідні дані про нього, у випадку вчинення порушень:

- правил користування засобами транспорту;
- правил щодо охорони порядку і безпеки руху;
- правил спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті;

- правил пожежної безпеки;
- санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил;
- правил на транспорті.

Доставляння особи має бути проведено в можливо короткий строк.

Розгляд обставин щодо осіб, доставлених до органу поліції, проводиться працівниками добового наряду або іншим працівником за дорученням начальника органу поліції чи його заступника.

Розгляд проводиться негайно в окремій кімнаті, яка своїм обладнанням не порушує їх честь та гідність, але не більше трьох годин із моменту їх доставляння до чергової частини.

При розгляді обставин правопорушення черговий зобов'язаний:

- перевірити законність затримання і доставляння;
- установити особу доставленого та забезпечити його огляд (у разі необхідності із залученням медичного працівника);
- з'ясувати наявність складу адміністративного правопорушення, а також відсутність обставин, що виключають провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- вимагати від поліцейського, який доставив особу, скласти протокол про адміністративне правопорушення;
- зареєструвати доставлену особу в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених;
- у разі необґрунтованого доставляння негайно звільнити особу й запропонувати посадовій особі, винній у необґрунтованому затриманні і доставлянні, вибачитися;
- забезпечити постійне спостереження за поведінкою осіб, доставлених до чергової частини, з метою попередження з їх боку нападу на громадян, самогубства або їх ушкодження;
- у разі погіршення стану здоров'я доставленої особи негайно викликати швидку медичну допомогу, доповісти начальникові органу поліції та надати невідкладну медичну допомогу.

Якщо особа має ознаки переохолодження, завдала собі тілесні ушкодження або заявляє про погіршення стану здоров'я, при спробі самогубства, черговий зобов'язаний викликати швидку медичну допомогу чи працівників закладу охорони здоров'я і забезпечити постійний нагляд за такою особою.

Рішення про можливість утримання вказаної категорії осіб черговий приймає залежно від висновку лікаря, що фіксується в журналі реєстрації надання медичної допомоги особам, які утримуються в черговій частині.

При переданні таких осіб у заклад охорони здоров'я на лікування в книзі обліку осіб, які доставлені до чергової частини, робиться від-

повідний запис, а до закладу охорони здоров'я надсилається лист із проханням заздалегідь повідомити орган поліції про закінчення термінів лікування особи та її виписки.

Адміністративне затримання осіб

При адміністративному затриманні осіб черговий зобов'язаний:

1. Перевірити повноту і достовірність зібраних матеріалів та скласти протокол про адміністративне затримання (у випадку, якщо протокол про адміністративне затримання не був складений іншою посадовою особою);
2. Провести особистий огляд особи;
3. Контролювати додержання встановлених строків адміністративного затримання.

При звільненні особи їй повертаються всі вилучені речі, документи й гроші, за винятком предметів, речей та документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, предметів і речей, що знаходяться в розшуку, а також таких, що підлягають конфіскації або оплатному вилученню.

Про отримання речей, документів та інших цінностей особа, яка звільняється, розписується у протоколі вилучення і в разі наявності претензій до працівників поліції власноручно робить запис у протоколі про адміністративне затримання. Копії протоколів зберігаються в черговій частині органу поліції.

На прохання затриманих при їх звільненні видаються довідки про перебування в органі поліції.

Місця в органах поліції для тримання доставлених та затриманих осіб

Для тимчасового тримання затриманих та доставлених осіб в черговій частині органу поліції обладнується КЗД. Інших місць утримання цієї категорії громадян не передбачено.

У кожній черговій частині органу поліції обладнується не менше трьох КЗД, які повинні розміщуватися тільки на першому поверсі адміністративної будівлі у безпосередній близькості до залу, де перебуває оперативний черговий.

КЗД відокремлюються від коридору перегородкою з вікном, заскленим поляризованим склом, що не б'ється.

*Фотографування, дактилокопіювання
та відео–зйомка затриманих осіб*

Черговий уповноважений організовувати фотографування, дактилокопіювання, звукозапис, відеозйомку осіб, які:

- затримані за підозрою у вчиненні злочину;
- узяті під варту;
- підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення;
- піддані адміністративному арешту.

Реагування моніторів на виявленні порушення

Способи реагування можуть бути:

- при можливості, зафіксувати порушення з боку поліцейського за допомогою фотографування або відео, аудіо-запису;
- привернути увагу до порушення як можна більшого числа осіб (свідків). Зібрати дані про осіб, які готові підтвердити факт вчинення порушення поліцейським (прізвища, адреси проживання, номери контактних телефонів);
- з'ясувати дані поліцейського (прізвище, звання, місце роботи);
- запропонувати поліцейському припинити порушення і усунути його наслідки;
- повідомити про порушення безпосередньому начальникові поліцейського або черговому відповідальному від керівництва підрозділу поліції;
- повідомити про порушення по телефону «102» і зажадати прибуття на місце події відповідального від керівництва підрозділу поліції;
- повідомити про порушення по телефонах «довіри» і «гарячої лінії» (інспекція по особовому складу, служба внутрішньої безпеки, прокуратура);
- запросити на місце події представників преси, надалі повідо-

мити ЗМІ про порушення, при цьому компетентно коментуючи дії поліцейського;

- підготувати і направити у вищестоящий орган поліції або в прокуратуру, скаргу на дії поліцейського, аргументовано і з посиланням на нормативні акти доводячи протиправність його дій. У скарзі вимагати провести службове розслідування і забезпечити участь в ньому потерпілого;

- повідомити про порушення правозахисні організації, домогтися висвітлення в ЗМІ, в тому числі інтернет-виданнях факту, що мав місце, і кваліфікованої правової оцінки того, що сталося.

Додатки до Розділу 2

МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ

Місто _____ Область _____

Найменування органу поліції _____

Дата відвідування _____ Час відвідування _____

П.І.Б. громадського монітора _____

Контактні данні громадського монітора: тел., e-mail _____

П.І.Б. інших моніторів які брали участь в візиті _____

Громадська організація (заповнюються за бажанням) _____

Частина I. ДОСТУПНІСТЬ ТА ЗРУЧНІСТЬ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ ДЛЯ ГРОМАДЯН

1.1. Чи розміщені дорогою до органу поліції дорожні вказівники з вказанням напрямку/відстані до установи.

так ☐

ні ☐

не вдалось встановити ☐

1.2. Чи є поруч з органом поліції стоянка для автотранспорту відвідувачів.

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.3. Чи є при вході до адміністративної будівлі органу поліції система відео спостереження

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.4. Чи оснащений вхід до органу поліції пандусом:

так ☐	ні ☐	так, але непридатний для користування ☐ ні, але є спеціальна кнопка виклику, розташована у зручному місці ☐ не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	---

1.5. Чи можливо безперешкодно увійти до вестибюлю органу поліції для ознайомлення з інформацією на стендах:

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.6 Чи є у вестибюлі меблі для сидіння та написання документів

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.7. Чи встановлений кулер з водою, чи є чисті стаканчики

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.8. Чи є доступні розетки і чи можна ними вільно скористатись

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.9. Чи достатньо освітлення для того, щоб прочитати інформацію розміщену на стендах:

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.10. Чи є в органі поліції кімната для прийому громадян, позначена відповідною табличкою

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.11. Чи можливий вільний доступ до кімнати для прийому громадян без отримання дозволу від працівників поліції

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.12. Чи вивішені у вестибюлі або кімнаті для прийому громадян стенди з:

- графіком особистого прийому громадян керівниками органу поліції із зазначенням посади, прізвища, часу приймання (вивішується біля входу до кімнати для прийому громадян);

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.13. - графіком особистого прийому громадян керівниками обласного управління поліції із зазначенням посади, прізвища, часу приймання (вивішується біля входу до кімнати для прийому громадян);

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.14. - Пам'яткою щодо ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події із зазначенням номерів телефонів (місцезнаходження) керівників центрального органу управління поліцією, управлінь поліції в областях та м. Києві, на яких покладено контроль за додержанням законності при прийнятті та реєстрації заяв і повідомлень, а також органів прокуратури, що здійснюють нагляд.

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.15. - номерами телефонів «довіри» та «гарячої лінії» (якщо він зазначений – запишіть його!!!)

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.16. - витягом із Закону України «Про звернення громадян»

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.17. Чи вивішена у вестибюлі органу поліції Книга скарг і пропозицій

так ☐	ні ☐	не вдалось встановити ☐
------------------------------	-----------------------------	--

1.18. Чи забезпечений до неї відвідувачам вільний доступ (без дозволу співробітника поліції)

так ☐ні ☐не вдалось встановити ☐

1.19 Чи є в книзі нерозглянуті скарги (якщо так, зазначте дату їх написання та стислу фабулу). У випадку, коли поліцейський запитає, навіщо Вам книга – поясніть, що бажаєте записати до неї подяку своєму дільничному або пропозицію про встановлення у вестибюлі додаткових стільців для відвідувачів.

так ☐ні ☐не вдалось встановити ☐

Частина II. ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОСТІ СПІЛКУВАННЯ ІЗ ГРОМАДЯНАМИ

2.1. Чи відповідає черговий на звернення громадян фразою «Уважно слухаю Вас» або «Готові допомогти»

так ☐ні ☐не вдалось встановити ☐

2.2. Чи називає черговий своє прізвище, ім'я та по батькові та посаду

так ☐ні ☐не вдалось встановити ☐

2.3. Чи коректно черговий спілкується з громадянами і відповідає на їх запитання

так ☐ні ☐не вдалось встановити ☐

2.4. Якщо при вас громадяни подавали заяву про злочин, чи видає черговий громадянам талон-повідомлення про реєстрацію їх заяви про скоєння злочину

так ☐ні ☐не вдалось встановити ☐

2.5. Чи здійснюється реєстрація всіх громадян, які входять до службових приміщень органу поліції, у Журналі обліку доставлених, відвідувачів і запрошених

так ☐ні ☐не вдалось встановити ☐

2.6. Чи відволікаються працівники чергової частини на власні або сторонні справи (які саме)

так ☐ні ☐не вдалось встановити ☐

Частина III. СПІЛКУВАННЯ З ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ, ОЦІНКА РІВНЯ ЇХ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА НАЦІЛЕНOSTІ НА ДОПОМОГУ ГРОМАДЯНАМ (Скористайтесь на вибір однією з двох ситуацій)

3.1. Привітайтеся з черговим, або помічником чергового та запитайте, як його звати, запишіть відповідь.

Оцініть дії працівника поліції з 4-бальною шкалою (“4” – найвищий бал)

	0	1	2	3	4
повнота відповіді або вжитий дії					

3.2. Зверніться до чергового з проханням повідомити: дні, години і місце прийому громадян керівництвом підрозділу поліції.

Оцініть дії працівника поліції з 4-бальною шкалою (“4” – найвищий бал)

	0	1	2	3	4
повнота відповіді або вжитий дії					

3.3. Зверніться до чергового з проханням надати можливість скористатись туалетом

Оцініть дії працівника поліції з 4-бальною шкалою (“4” – найвищий бал)

	0	1	2	3	4
повнота відповіді або вжитий дії					

3.4. Зверніться до чергового з питанням чи вільно володіє він англійською мовою

Оцініть дії працівника поліції з 4-бальною шкалою (“4” – найвищий бал)

	0	1	2	3	4
повнота відповіді або вжитий дії					

3.5. Зверніться до чергового з питанням чи є у нього аптечка і чи є там якесь знеболювальне

Оцініть дії працівника поліції з 4-бальною шкалою (“4” – найвищий бал)

	0	1	2	3	4
повнота відповіді або вжитий дії					

Частина IV. СПІЛКУВАННЯ З ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ ПО ТЕЛЕФОНУ, ОЦІНКА РІВНЯ ЇХ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА НАЦІЛЕНОСТІ НА ДОПОМОГУ ГРОМАДЯНАМ

4.1. Зателефонуйте до чергової частини по телефону, задайте питання про адресу перебування, номер телефону та графік прийому громадян Вашим дільничним. Оцініть манеру спілкування чергового по телефону.

Оцініть дії працівника поліції з 5-бальною шкалою (“5” – найвищий бал)

	0	1	2	3	4
повнота відповіді або вжитий дії					

4.2. Зателефонуйте на гарячу лінію та запитайте, де можна оформити довідку про несудимість. Оцініть манеру спілкування.

Оцініть дії працівника поліції з 5-бальною шкалою (“5” – найвищий бал)

	0	1	2	3	4
повнота відповіді або вжитий дії					

ОПИС ВИЯВЛЕНИХ ПІД ЧАС МОНІТОРИГУ ПОРУШЕНЬ:

Розділ 3.

СПІВПРАЦЯ ГРОМАДСЬКОСТІ І ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ

1. Community Policing: модель поліцейської діяльності, орієнтована на партнерство з громадою

Практика багатьох країн світу (Британії, Німеччини, Чехії, Бельгії, Данії, Естонії, Латвії, Литви, США та інших) засвідчила: поліція діє значно ефективніше, якщо співпрацює з громадою. У цих країнах поліція стала організацією, яка запобігає злочинності, виконує профілактичну роботу з недопущення правопорушень одночасно зі здійсненням розслідувань, взаємодіє з населенням та цікавиться, що потрібно громаді, для якої вона працює.

Таку модель поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду, називають англomовним терміном **“Community policing”**. Вона побудована на принципах постійної комунікації та індивідуальному підході до вирішення місцевих проблем у взаємодії з населенням та відповідними органами влади.

Нема єдиного визначення поняття “Community policing”, як і нема єдиного способу його впровадження. Якщо, запитати у 10 людей з різних країн, що таке “Community policing”, отримаємо 10 різних відповідей. Проте, спільне бачення буде полягати у тому, що поліція може ефективно здійснювати свою правоохоронну функцію, лише за умови постійної взаємодії і комунікації з населенням. Розуміння необхідності співпраці поліції та громади існує уже давно в усіх розвинутих державах. Втім, модель такої співпраці різна, вона змінюється з плином часу та підлаштовується під актуальні вимоги суспільства.

Засновником концепції роботи поліції з населенням вважають Тома Поттера (Tom Potter), колишнього керівника поліції Портленда (США). Основні її принципи він розробив, коли був ще молодим поліцейським, ходив в обходи та спілкувався з мешканцями свого району¹.

¹ Making the Difference Together / Portland Police Bureau Community. – 1992 // http://www.popcenter.org/library/unpublished/CaseStudies/133_Portland_Police_Bureau_Community_Policing_Profile.pdf.

Приклад

Одного разу місцевий мешканець спитав Тома, чим він, як громадянин, може допомогти поліцейським у забезпеченні правопорядку. Сержант поліції, керівник Поттера, відповів: “Сидіть вдома і не заважайте поліції виконувати свою роботу”. Така відповідь поклала початок роздумам Тома про необхідність зміни парадигми спілкування з громадою та філософії поліцейської діяльності вцілому. Він зрозумів, що залучення населення до процесу забезпечення правопорядку створює відчуття спільної відповідальності і поваги один до одного. Протягом багатьох років служби в поліції, Поттер вводив та розвивав механізми поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду. Однією з його ініціатив було створення піших патрулів, щоб поліцейські ближче контактували з громадою. Зрештою, ставши мером Портленда, він побудував платформу з питань Community Policing – стратегії поліції, яка передбачає активну взаємодію поліцейських з місцевим населенням¹.

Разом з тим, в основу концепції Community Policing лягли “9 принципів роботи сучасної поліції” укладені Робертом Пілом (Robert Peel), видатним британським політичним діячем. Ще в 1829 році як міністр внутрішніх справ Британії Роберт Піль, на противагу існуючій до цього приватній поліції, створив у Лондоні муніципальну поліцію, діяльність якої, базувалась на попередженні злочинів і регулярному патрулюванню. Поліцейські керувалися розробленими Пілом вищезгаданими “9 принципами Піля”. Один з найважливіших досі принципів говорить: *“В усі часи поліція має підтримувати зв’язок з громадськістю, адже згідно з історичною традицією, поліція і є громадськістю, а громадськість – поліцією; поліція - це лише представники громадськості, яким платять, аби ті присвячували повний робочий день тим обов’язкам, які покладаються на кожного громадянина в інтересах добробуту громади”*².

Такі методи роботи поліції стають дедалі популярнішими у всьому світі, оскільки представники поліції все чіткіше усвідомлюють протиріччя між тим, що вони роблять, і тим, що вони повинні робити, згідно з думкою тих, кого захищають. Тому правоохоронцям

¹ <http://police-access.info/2015/07/community-policing-abo-politsejska-diyalnist-orientovana-na-hromadu/>.

² <http://www.nytimes.com/2014/04/16/nyregion/sir-robert-peels-nine-principles-of-policing.htm>.

потрібно більше зосереджуватись на аспектах, важливих в повсякденному житті людей і підсилювати відчуття безпеки за місцем їх проживання.

Цікавий досвід поліції Латвії та Чехії щодо вирішення зазначених питань. Досвід обох країн в нещодавньому минулому схожий – як поліція кожної з цих країн шукала способи поліпшити своє сприйняття суспільством.

Закон про поліцію Чехії від 2009 року став важливим інструментом для більш ефективної співпраці з місцевими громадами. Активна робота з пошуку кращих рішень та вдосконалення роботи поліції триває і сьогодні, особливо в столиці Чехії – Празі. У розумінні чеських фахівців, Community Policing – це об'єднання стратегії та моделі роботи поліції, в основі якого лежить переконаність в тому, що участь, співробітництво та підтримка громадськості може сприяти підвищенню якості контролю за злочинністю, оскільки традиційні прийоми не дають очікуваного результату. Населення може допомогти, вказуючи на причини своїх побоювань та загрози безпеки за місцем проживання.

У Латвії тривалий час вважалося, що ці обов'язки переважно виконують дільничні інспектори поліції, але активне впровадження в діяльність поліції підходу Community Policing в 2009 – 2012 роках переконало в зворотньому. Взаємодія з громадою повинна бути у всіх поліцейських службах¹.

В Україні також створено законодавче підґрунтя для розвитку стратегії взаємодії поліції з населенням в місцевих громадах. Зокрема, Законом “Про Національну поліцію” вперше на державному рівні визначено, що поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань.

З огляду на зміни в українському законодавстві, в рамках цієї реформи першочерговим постало завдання запровадити ефективні моделі діяльності поліції з урахуванням потреб місцевих громад.

¹ https://supravegheredevicinatate.files.wordpress.com/2012/12/vp_gramata_eng.pdf.

2. Виконання спільних проектів з органами правопорядку

Питання взаємодії населення і поліції все більше обговорюється серед представників громадськості, поліції, місцевої влади, і це нашою думкою, що в суспільстві з'являється розуміння спільної відповідальності за безпеку та якість життя в громадах. В Україні створено законодавче підґрунтя для розвитку стратегії щодо взаємодії поліції з населенням, разом з тим, з'являються дискусії про те, що ж таке “взаємодія”, “партнерство”, “комунікація”, в яких формах вона відбувається, які необхідні інструменти, ресурси тощо.

Тому перед нами стоїть важливе завдання - дати практичний поштовх положенням, передбаченим Законом.

Так, побудова партнерства між поліцією і суспільством є складним і багатограним процесом, який потрібно розглядати комплексно і глобально. Тому, процедуру її реалізації неможливо описати з вичерпним обговоренням всіх етапів, надати конкретний алгоритм, оскільки вимоги, умови та можливості реалізації стратегічних цілей програми “Community policing” (далі – Програма) будуть змінюватися залежно від національних та місцевих особливостей регіону, криміногенної ситуації, а також бажання самих громад та органів влади стати партнерами у пошуку рішень проблем безпеки та запобіганню правопорушень.

Якщо ініціатором впровадження Програми на конкретній території виступає громадськість, то у цьому Розділі запропоновані окремі рекомендації, на які варто звернути увагу під час напрацювання алгоритму для початку роботи у цьому напрямку.

Підтримка і довіра основних зацікавлених сторін

Важливою передумовою успішної реалізації Програми роботи поліції з населенням за місцем проживання є готовність всіх зацікавлених осіб (керівництво поліції, місцева влада, громадянське суспільство, населення, ЗМІ та ін.) визнати необхідним новий підхід до поліцейської діяльності, орієнтований на громаду. Тому, перед тим як розпочинати працювати у цьому напрямку, необхідно:

1. *Вивчити, проаналізувати та порівняти* вже реалізовані (або, ті що не впроваджені) проекти, пов'язані з посиленням взаємодії і кому-

нікації поліції і населення. Разом з тим, дослідити негативні аспекти та ризики реалізованих проєктів, з метою їх недопущення в Програмі.

2. *Розробити концепцію Програми* для погодження та підтримки усіх зацікавлених сторін (керівництво поліції, місцева влада, громадянське суспільство, населення, ЗМІ та ін.). Також, необхідно проаналізувати оперативні потреби і початкові витрати процесу впровадження Програми.

3. *Підготувати презентації Програми* та інших інформаційних матеріалів, розрахованих для різних цільових аудиторій. Презентації повинні містити відповідь на питання “*Чому це потрібно та який очікуваний результат від реалізації Програми?*” окремо для поліції, місцевої влади, громадянського суспільства і населення з урахуванням особливостей регіону. Оскільки у кожної із сторін буде своя мотивація та зацікавленість в Програмі.

Найбільш дієвою стратегією завоювання підтримки є наочне ознайомлення (презентації) з перевагами цього підходу, а саме: посиленням партнерства між поліцією і усіма групами місцевого населення, результатом якого є підвищення ефективності та дієвості поліції із забезпечення публічного порядку і безпеки обслуговуваної території.

Розуміння особливостей регіону / вивчення громадської думки. Створення робочих груп з реалізації Програми

Оскільки кінцевою метою реалізації Програми має бути запровадження концепції «Community policing» у всіх структурних підрозділах поліції, дуже важко одночасно змінити стиль роботи всіх поліцейських, особливо тих, хто у зв'язку з особливістю своєї служби не бачить необхідності в наданні громадянам можливостей впливати на їх роботу. Оскільки, мова йде не тільки про зміни в структурі та роботі, а й про зміну філософії діяльності вцілому. Внаслідок цього, було б доцільніше розпочати реалізацію Програми з окремих, пілотних районів (або окремих ініціатив взаємодії). Крім того, оскільки реалізація стратегії розглянутого виду поліцейської діяльності **є непростим починанням, яке знаходиться під дією численних чинників, як в самій поліції,** так і за її межами, не слід виключати можливості появи недоліків або невдач в роботі, особливо на початковому етапі процесу реалізації.

Важливо!

Реалізація пілотних проектів повинна передбачати можливість отримання негативного досвіду, але не слід допускати можливість згубного впливу цього досвіду на репутацію всієї поліції.

Окрім того, можливість зосередити увагу на досить невеликих пілотних районах дозволить виявити проблемні місця і внести поправки в Програму вже на ранніх етапах її реалізації.

У центрі уваги при реалізації Програми повинні бути наступні питання:

- криміногенна ситуація на території реалізації Програми;
- сприйняття та рівень довіри до поліції з боку громади;
- бачення громади щодо форм і способів взаємодії з поліцією;
- потреби і вимоги місцевої громади у сфері безпеки (*пріоритети у сфері громадського порядку і безпеки*);
- підтримка правоохоронної діяльності з боку місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування;
- соціальна карта території реалізації Програми.

Дослідження (*аналіз*) повинно охоплювати широкі кола представників поліції і громади, включаючи членів різних груп населення, в тому числі і меншин, організацій громадянського суспільства, соціальних служб та адміністрації, ділових кіл, ЗМІ тощо.

Окрім того, необхідно:

А. Проаналізувати соціальні, економічні та політичні умови життя громади. Інформація якісного або кількісного характеру, зібрана в дослідженні, повинна використовуватися як для формування уявлення про профільну ситуацію в регіоні, так і для підготовки показників і критеріїв оцінки успішності та / або результатів реалізації Програми поліцейської діяльності в громаді.

В. Забезпечити участь усіх зацікавлених сторін в обговоренні стратегій реалізації Програми, включаючи цілі, пріоритетні завдання та етапи впровадження в інтересах забезпечення відповідності цих стратегій місцевим умовам.

С. Розробити план, детально прописати заходи з реалізації Програми. Цей план повинен визначати організаційні зміни і ресурси, необхідні для реалізації різних етапів. План повинен також містити

графік реалізації та вихідні показники, яких необхідно досягти у встановлені строки і які визначили б критерії для оцінки результатів.

Д. Створити ініціативну групу з реалізації Програми, до функцій якої входитиме здійснення контролю і координації процесу реалізації, контролю і оцінки. На групу буде також покладена спільна відповідальність за реалізацію усіх заходів, передбачених Програмою.

Е. Визначити пілотні (проектні) райони. Необхідно також відібрати і підготувати до виконання спеціальних завдань представників місцевої громади, поліцейських і їх керівництво, а також інших адміністративних органів, відповідальних за реалізацію пілотного проекту. В ідеальному варіанті, пілотні райони слід визначати при сприянні місцевої влади та населення, яких проживає на території можливих пілотних районів і виявляє бажання будувати нові партнерські відносини між поліцією і суспільством.

*Ф. Провести інформаційну компанію з підвищення рівня обізнаності місцевого населення з метою їх інформування про завдання поліцейської роботи з населенням за місцем проживання та наявні можливості взяти у ній участь. **Важливо продемонструвати громаді приклади позитивної практики та результати такої моделі діяльності місцевої поліції.*** Наприклад, розповісти чому реалізація цієї Програми отримала схвалення та підтримку серед населення в інших країнах тощо.

Г. Підготувати правову основу, методи і принципи реалізації Програми. Реалізація Програми буде ефективною і стійкою, якщо її мета, завдання та заходи будуть закріплені у відповідних внутрішніх актах поліції. Або ж, наприклад, підписання Меморандуму між зацікавленими сторонами у реалізації заходів у рамках Програми – як висловлення наміру про співпрацю. Для підготовки такої основи важливою є експертна підтримка в розробці документів, де будуть визначені нові методи поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду.

Н. Додатково узгодити та затвердити Програму (з напруженнями на стадії підготовки) з місцевим керівництвом поліції, а також основні принципи її реалізації, з якими повинен бути ознайомлений весь особовий склад поліції (етапи її реалізації, а також функції і обов'язки, покладені на кожного співробітника).

Заходи щодо поліції

Безперечно, для того, щоб поліція була більш доступною для населення, а також, щоб зміцнювались двосторонні контакти між поліцією і громадою, на території пілотних районів повинні бути створені зразкові поліцейські відділки, обладнані приймальнями, в яких громадяни можуть вільно повідомити про свої проблеми, звернутися з проханнями або подати скарги. Також, поліцейські відділки необхідно забезпечити якісним телефонним та Інтернет-зв'язком, комп'ютерною технікою тощо.

Проте, охайно вдягнутий поліцейський та гарний ремонт у кабінеті – це ще не “Community policing”!

Тому, важливе всебічне ознайомлення всіх співробітників поліції з концепцією роботи поліції з населенням за місцем проживання (презентації, семінари, конференції). Необхідно організувати дискусії між співробітниками про нові критерії оцінки роботи поліції, які підсилюють важливість превентивних заходів.

Важливо!

Оскільки ця Програма передбачає істотні зміни в культурі і завданнях традиційної поліцейської діяльності, на всіх рівнях поліції може виникнути протидія цим змінам і помилкова інтерпретація нової концепції.

Можливі ризики:

1) поліцейські можуть відчувати загрозу, яку становлять для них нові вимоги та обов'язки, або занепокоєння за свою кар'єру в разі введення нових показників оцінки ефективності їх роботи;

2) поліцейські можуть проявити особливий скептицизм, якщо у них складеться враження, що нові вимоги та «нереалістичні завдання» були сформульовані громадськими експертами, а не розроблені поліцейськими-практиками, які працюють безпосередньо серед населення;

3) поліцейські, які працюють безпосередньо серед населення, можуть бути стурбовані новим обсягом роботи, “надмірними” вимогами налагодження тісних контактів та співпраці з місцевою громадою.

Уникнути цього можна, якщо місцеве керівництво поліції і керів-

ництво вищої ланки поліції будуть демонстрували свою незмінну підтримку і прихильність новій моделі роботи та будуть продемонстровані її переваги для них самих.

Передусім, підготовка поліцейських має полягати у детальному роз'ясненні, як розглянута концепція може допомогти поліцейським службам в їх зусиллях щодо запобігання і зниження рівня злочинності, тим самим роблячи роботу поліції більш ефективною і дієвою. Для цього необхідно залучити зовнішніх експертів-консультантів для надання допомоги в процесі адаптації до нових функцій. Крім того, програми підготовки можуть передбачати навчальні поїздки за кордон та семінари, як для керівництва поліції, так і експертів, для ознайомлення з найкращою практикою і позитивними результатами роботи поліції з населенням, а також для обміну досвідом.

Приклад

Програма навчання може складатись із таких питань:

1. *Впровадження концепції Community policing: актуальність, перспективи та виклики для різних регіонів України.*
2. *Формування та реалізація Програми громадських пріоритетів охорони правопорядку. Способи й методи з'ясування потреб населення та використання цих даних в плануванні роботи поліції.*
3. *Завоювання довіри населення на місцевому рівні – з чого потрібно розпочинати?!*
4. *Взаємодія між керівниками територіальних органів поліції та представниками органів місцевого самоврядування (розподіл компетенцій та роль місцевого самоврядування у забезпеченні публічного порядку та безпеки).*
5. *Значення превентивної роботи в діяльності поліції. Ідеї проектів для регіонів України.*
6. *Запровадження про-активних механізмів взаємодії та комунікації між поліцією та населенням.*
7. *Ідеї спільних ініціатив з громадськістю у сфері безпеки і правопорядку за місцем проживання (практика інших країн).*

Заходи щодо інших органів

Оскільки вирішення проблем громади є завданням, в якому беруть

участь усі причетні до цього державні органи і органи місцевого самоврядування, слід досягти повного взаєморозуміння з усіма інституціями, розташованими на території громади щодо їх компетенції та частки своєї відповідальності і необхідності тісної співпраці. Наприклад, провівши відповідні консультації, зрозуміти, яка відповідно до законодавства роль органів місцевого самоврядування у підтримці правоохоронної діяльності, а також, які станом на сьогодні існують механізми реалізації.

Робота з населенням

При запровадженні Програми слід звернути увагу на те, щоб були враховані інтереси всіх сегментів населення і не пропущені потреби вразливих груп.

Ризики.

Активне залучення населення до взаємодії з поліцією може виявитися складним завданням внаслідок різних причин, особливо у великих містах.

Міське населення може неохоче йти на співпрацю з поліцією, у зв'язку з:

- негативним досвідом спілкування з поліцією, що мав місце в минулому;
- страхом тиску з боку певних представників громади у випадку, якщо активісти будуть співпрацювати з поліцією;
- високим ступенем деморалізації, відсутністю розуміння спільної відповідальності за якість життя в громаді;
- ідеологічними бар'єрами, або просто через те, що люди не бачать безпосередньої особистої користі від їх добровільної участі у роботі поліції та ін.

Тому, процес розробки та впровадження програм заохочення місцевого населення до співпраці з поліцією може зайняти певний час в залежності від взаємовідносин суспільства і поліції в цілому (криміногенної ситуації, кількості конфліктних ситуацій тощо). А також, велике значення має коаліція дружніх громадських організацій, які готові підтримати впровадження та лобювання завдань Програми.

В цілому, довіри до поліції можна досягнути лише в тому випадку, якщо поліція у своїй повсякденній діяльності демонструє готовність і здатність надавати якісні, професійні поліцейські послуги всім місцевим жителям.

В реалізації нового стилю поліцейської діяльності спосіб комунікації з населенням через презентацію звітів відіграє найважливішу роль в інформуванні про зміни. У випадку, якщо робота з комунікації, зокрема, стосовно змін, буде недостатньою, у населення може виникнути розчарування, яке, в свою чергу, здатне привести до втрати інтересу до подальшої співпраці.

У зв'язку з цим, громадськість та ЗМІ можуть відігравати вирішальну роль як окремі частини цілісної мережі обміну інформацією. Їх слід залучати до співпраці навіть у тих випадках, якщо між ними і поліцією в минулому існували напруженість і розбіжності.

Також важливо звернути увагу на інформаційної політику. Громадськість повинна постійно інформуватися про процес реалізації Програми, досягнення і недоліки поліцейської роботи з населенням в громаді. Неточну інформацію і чутки слід завжди негайно коригувати. В іншому випадку, вони можуть швидко привести до неправильних уявлень, розчарування і втрати зацікавленості з боку населення.

Аналітичний огляд

Аналітичний огляд проводиться для оцінки ефективності, дієвості та актуальності конкретних зусиль реалізації Програми. Впровадження нових методів роботи поліції з населенням потребує довготривалих зусиль і періодичної оцінки ефективності.

Приклад.

Питаннями для розгляду можуть бути:

1. *Якою мірою цілі Програми продовжують залишатися актуальними?*
2. *Чи відповідають заходи з реалізації Програми досягненню поставлених нею цілей?*
3. *Чи відповідають заходи з реалізації Програми очікуваним результатам?*
4. *Якою мірою вдалося досягти поставлених цілей?*

5. Які фактори вплинули на досягнення чи недосягнення поставлених цілей?
6. Чи вдалося досягти своєчасного виконання поставлених завдань?
7. Чи були поставлені в Програмі завдання реалізовані найбільш продуктивним способом?
8. Які зміни відбулися в результаті виконання завдань Програми?
9. Які показники (кількісні/якісні) визначили успіх чи невдачу Програми?¹

Ідеї спільних проектів з органами правопорядку

Розробка та апробація превентивних проектів може бути інструментом залучення населення в процес вирішення проблем безпеки в громаді у взаємодії з поліцією на партнерських засадах. Участь в цьому процесі підвищує почуття відповідальності населення за власну безпеку.

Ідеї спільних проектів з органами правопорядку можуть бути різними, головне, щоб вони відповідали безпековим потребам громади та були орієнтовані для різних груп населення (наприклад, молодь, літні люди, підприємці, вразливі та інші групи населення).

В українському виданні посібника «Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика»² міститься опис 30-ти проектів співпраці з поліцією, які виконувалися в 23 державах-членах ЄС і висувалися на отримання Європейської нагороди за попередження злочинності в 2012 році. Вивчення цього європейського досвіду також допоможе в підготовці якісного проекту співпраці з поліцією.

«Ярмарок безпеки»

Ярмарок безпеки – це захід, метою якого є максимальне залучення громадськості та органів правопорядку до інформування населення

¹ <http://www.osce.org/ru/secretariat/32548?download=true>.

² Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика. – Серія посібників EUCPN. – К. 2015. – С. 76 – 126 // http://pravo.org.ua/img/books/files/14586534582015_community_oriented_policing_in_europe.pdf.

про проблеми та заходи безпеки. Під час такого заходу мешканці отримують консультації з важливих для них питань, спілкуються з поліцейськими, отримують методичні матеріали та ін. Все залежить від концепції, учасників та програми заходу.

Заходи з безпеки для літніх людей

Жертвами шахрайства часто стають найменш соціально захищена верства населення – літні люди. Тому, важливо розробити заходи щодо превенції правопорушень, які б підвищили рівень безпеки літніх громадян. Такими ініціативами можуть бути: відвідування літніх людей з метою з'ясування проблем безпеки за місцем проживання, розповсюдження роздаткових матеріалів та проведення навчання для ознайомлення з роботою та завданнями поліції. Також, можна провести кампанію «*від дверей до дверей*» для перевірки замків та ін., для захисту домівок від злочинів.

“Квартальний нагляд”

“Квартальний нагляд” – це досить популярна програма в США¹, яка розроблена з метою інформування громади про питання безпеки та важливості підтримки хорошої комунікації з сусідами.

В рамках цієї програми сусідів кварталу (району) заохочують знайомитися, створювати квартальні асоціації і обмінюватись інформацією щодо питань безпеки. Способи комунікації можуть бути різними, наприклад, групи в соціальних мережах, телефонна лінія, особисті зустрічі тощо. Учасники повідомляють про підозрілу активність у їхньому кварталі в поліцію. Вони також попереджають одне одного, тим самим допомагають запобігти злочинам. Перевагою “Квартального нагляду” є мобілізація поінформованих громадян з метою попередження правопорушень, спільне вирішення проблем та участь поліції.

“Безпека дому”

Ця програма включає інформування мешканців будинку з питань безпеки. Тут важлива участь не тільки поліцейського, який буде ходити від дверей до дверей у районі свого обслуговування та нада-

¹ http://www.popcenter.org/library/unpublished/OrganizationalPlans/20_Spokane_PD%20Community_Oriented_Policing_Programs.pdf.

вати поради щодо безпеки, а й волонтерів, які допоможуть розробити інформаційний пакет для кожного жителя будинку, який буде який містити інформацію про власну безпеку та свого будинку.

“Субота в поліції”

Безперечно, дуже важливо підвищувати правосвідомість населення, і особливу увагу необхідно звертати на правове виховання молоді. Одним із дієвих способів є залучення молоді до обговорення проблем безпеки в громаді та напрацювання ідей спільних проєктів для превенції правопорушень.

Компетентні представники громадянського суспільства у взаємодії з поліцією розробляють детальну програму для роботи з дітьми шкільного віку, тому що світогляд дорослого життя формуються саме у цьому віці. В рамках програми може бути передбачене відвідування навчальних занять у поліцейському відділку по суботах. Серед запланованих заходів можуть бути фільми про проблеми молоді, презентації підрозділів з застосування зброї та кінологічного відділу, безпека в Інтернеті та ін.

“Протидія вживанню наркотиків”

Розробка програми превенції вживанню наркотиків необхідна, щоб виховати у молодих людей навички для протистояння тиску оточуючих, який може призвести до вживання наркотиків. Окрім органів правопорядку, в подібній програмі повинні бути зацікавлені батьки, які б долучалися до організації заходів та присутності їх дітей під час спілкування з поліцейським. В свою чергу, офіцер повинен бути досвідченим в питаннях протидії вживанню наркотичних засобів або психотропних речовин та мати досвід спілкування з дітьми шкільного віку, використовуючи групові дискусії, ролові ігри та відкриті комунікації.

Передусім, програма полягає у системних (наприклад, щотижневих) навчаннях в усіх початкових школах. Протягом однієї години спілкування поліцейського з дітьми зосереджено на питаннях особистої безпеки, побудові почуття власної гідності, протистоянню тиску оточуючих, умінню прийняття рішення. Разом з тим, роз’яснюючи інформацію про наркотичні засоби та наслідки від їх вживання. Роль поліцейського на цьому закінчується і до дискусії мають приєднуватися люди (представники громадськості, волонтери, тренери

спортивних секцій та ін.), які на власному позитивному прикладі запропонують дітям альтернативи вживанню наркотиків.

“12 хвилин”

Програма спрямована на знеохочення молодих людей, зокрема студентів від вживання алкоголю за кермом, а також виховання спільної відповідальності щодо протидії наслідкам «аварій в стані сп'яніння».

Завданням такої програми - змусити задуматись про пияцтво, особисту безпеку та відповідальність, коли мова іде про власне життя. Назва програми задумана у зв'язку з тим фактом, що деякі статистичні дані засвідчують, що кожні 12 хвилин, хтось помирає у дорожньо-транспортній пригоді і 40% з них пов'язані із вживанням алкоголю. Не зважаючи, що динаміка цих цифр може змінюватися, але проблема залишається і потребує відповідних заходів. У якості превентивного ефекту, кожен із учасників програми повинен бути наглядно ознайомлений за допомогою *відео або слайд-презентації* із тим, що може бути, коли людина сідає за кермо напідпитку. Ідея полягає в тому, окрім того, що молоді люди самі категорично відмовилися від вживання алкоголю за кермом, а також не трималися осторонь, коли стануть свідками наміру водія в стані сп'яніння керувати транспортним засобом.

“Безпека студентів-іноземців”

Кожного року в Україну прибувають тисячі студентів з інших країн, які переважно не обізнані з українськими традиціями та законами. Вони є нашими гостями, тому представники громадянського суспільства у взаємодії з поліцією у місті, де приймають іноземців на навчання, повинні посприяти, щоб останні були належно обізнані в питаннях безпеки. Наприклад, розробити відео, брошури щодо їх особистої та майнової безпеки, а також карту “допомоги”, де буде розміщена інформація, куди та до кого потрібно звертатись у разі небезпечних ситуацій. Весь матеріал має бути перекладений на іноземні мови.

“Коаліція батьків”

Така програма спрямована для об'єднання зусиль зацікавлених батьків та поліції, щоб вирішувати проблеми безпеки та добробуту

їхніх дітей. Заходи в рамках програми можуть бути у вигляді серії суботніх семінарів в поліції, де запрошуються експерти з різних сфер і зможуть надати відповіді на питання, що турбують батьків у вихованні їхніх дітей в безпечному середовищі.

Важливо!

Багато ідей спільних проєктів з органами правопорядку можна здійснювати і з мінімальними фінансовими витратами, але якщо кошти все-таки потрібні, для хорошої ідеї гроші завжди знайдуться.

Необхідно, щоб організатор ініціативи (проєкту) міг відповісти на кілька запитань:

1. Для вирішення якої проблеми у сфері безпеки ми спрямовуємо свої зусилля?

2. Що ми хочемо досягти і змінити за допомогою проєкту? *(наприклад, підвищення інформованості населення про проблеми безпеки, зменшення кількості порушень ПДР в конкретній місцевості тощо)?*

3. Яка цільова аудиторія проєкту *(діти, школярі, студенти, літні люди, водії, поліцейські та ін.)?*

4. Які конкретні завдання стоять перед нами та строки їх виконання?

5. За допомогою яких засобів ми можемо домогтися змін *(інформування, допоміжні та роздаткові матеріали, навчання тощо)?*

6. Які необхідні грошові або інші ресурси для реалізації проєкту *(наприклад, волонтери, експерти, інформаційні матеріали, приміщення, підтримка ЗМІ тощо)?*

7. Які можливі способи залучення необхідних ресурсів *(наприклад, участь в конкурсах проєктів для отримання гранту, підтримка органів самоврядування, пожертвування, підтримка з боку приватних підприємців тощо)?*

8. Які короткотривалі та довготривалі очікувані результати від реалізації ініціативи?

Отже, якщо Ви маєте відповіді на ці питання – це значно полегшить завдання у донесенні своєї ідеї та пошуку партнерів для її реалізації.

Приклад.

У поліції Чехії склалося хороше співробітництво з однією приватних browaren, яка підтримала проект, метою якого було обмеження вживання алкоголю за кермом і водіння в стані сп'яніння. У цьому проекті поліція за допомогою громадських експертів і за підтримки власника browarni розробила корисні роздаткові матеріали - інформаційні брошури з порадами та попередженням щодо наслідків та відповідальності водія, який планує сісти за кермо у стані алкогольного сп'яніння. В свою чергу, інтересом підприємця була реклама його закладу та нового продукту – безалкогольного пива. Акція проводилася кілька років поспіль¹.

3. Місцеві програми забезпечення безпеки і правопорядку

Сьогодні все більшої актуальності набуває питання про децентралізацію влади, яка передбачає передачу державою більше повноважень і бюджетних ресурсів органам місцевого самоврядування. За таких умов зростають і вимоги щодо виконання місцевими органами влади окремих функцій і повноважень, передбачених законодавством України, зокрема у сфері безпеки і правопорядку.

Роль і інтереси місцевого самоврядування в області охорони громадського порядку повинні бути пов'язані насамперед з можливістю реалізації конкретних потреб населення щодо забезпечення особистої і майнової безпеки, підтримці громадського спокою, створенні сприятливих умов для нормального функціонування підприємств, установ, організацій, праці і відпочинку, поваги до прав та свобод людини тощо.

У статті 26 Закону України «Про органи місцевого самоврядування» визначено компетенцію сільських, селищних, міських рад щодо затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування.

Серед іншого, місцеві програми, передусім, покликані забезпечити безпеку жителів міста.

Наприклад, що стосується безпеки й комфорту дорожнього руху та охорони навколишнього природного середовища, то повно-

¹ https://supravegheredevicinatate.files.wordpress.com/2012/12/vp_gramata_eng.pdf.

важення органу місцевого самоврядування закріплені в Законі України “Про дорожній рух”. Зокрема, у статті 43 Закону визначено, що “органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в межах своєї компетенції здійснюються підготовка, затвердження і реалізація відповідних програм забезпечення безпеки дорожнього руху”.

Таким чином, системне впровадження підходу “Community policing” може здійснюватися на місцевому рівні шляхом реалізації цільових програм превентивної діяльності за участю широкого кола суб’єктів.

Наприклад, у державній стратегії щодо запобігання злочинності Чеської Республіки (2008-2011 р.)¹ визначено, що на локальному рівні обов’язковою є співпраця між поліцією і місцевим самоврядуванням з метою розробки програм з питань безпеки. Такі програми формуються на підставі досліджень громадської думки щодо проблем безпеки, статистичних даних правоохоронних органів, аналізу криміногенної ситуації, потенційних загроз та ін. Тобто, поставлено акцент на ідентифікацію та попередження конкретних правопорушень та вирішення місцевих проблем безпеки (пріоритетів у сфері громадського порядку та безпеки).

Для підвищення рівня безпеки в населених пунктах Польщі у 1995 році була започаткована комплексна превентивна програма “Bezpieczne miasto” (“Безпечне місто”), що ґрунтується на апробованих у Великобританії програмах кримінальної превенції “Safer Communities Partnership”, “Strategic Partnership”, “The Safer Cities Project”².

Під час її реалізації було досягнуто порозуміння між поліцією та органами місцевого самоврядування щодо участі у реалізації локальної політики безпеки³, що у першу чергу передбачало реалізацію програми “сусідської самопомоги”, а також низки поліцейських програм правового та віктимологічного характеру для різних категорій населення. Зазначимо, що на поліцію покладається відповідальність за практичну реалізацію превентивних заходів, а органи

¹ The Czech Republic. Crime prevention strategy, 2008 to 2011

² Cielecki T. Dziesięć lat prewencji kryminalnej w Polsce / T. Cielecki // Mit represyjności albo o znaczeniu prewencji kryminalnej. – Kraków: Zakamycze, 2002. – S. 544–556.

³ Czapska J. Lokalna koordynacja działań na rzecz bezpieczeństwa publicznego / J. Czapska // Zeszyt problemowy nauka – praktyka – refleksje. – Kraków : Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, 2011. – Nr. 1. – S. 8–24.

місцевого самоврядування переважно реалізують функцію загального патронату і фінансування програм¹. Програма є проявом та формою активізації локальних громадських ініціатив з налагодження контролю за злочинністю на локальному рівні².

Отже, програма забезпечення громадської безпеки та правопорядку на території міста (селища, села) розробляється відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” та Закону України “Про Національну поліцію”.

Програма визначає організаційні і практичні заходи вдосконалення діяльності територіальних підрозділів поліції, покращення взаємодії та співпраці з іншими правоохоронними органами, громадськими формуваннями та органами самоорганізації населення міста в сфері забезпечення заходів з профілактики злочинності, забезпечення належного правопорядку та публічної безпеки в місті.

Метою програми є забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; усунення передумов для вчинення правопорушень і забезпечення конституційних прав та свобод людини на основі чітко визначених пріоритетів, поступового нарощування у цій справі зусиль правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування із залученням громадськості у вдосконаленні організації, засобів і методів запобігання вчиненню правопорушень та розкриття злочинів; сприяння реалізації спільних ініціатив органів поліції та громадськості у сфері забезпечення публічного порядку і безпеки за місцем проживання; формування практики підзвітності органів поліції місцевій громаді; запровадження дієвих механізмів громадського контролю за діяльністю територіальних підрозділів поліції; **визначення громадських пріоритетів охорони правопорядку та з’ясування потреб населення та використання цих даних в плануванні роботи поліції**; активізація роботи щодо профілактики рецидивної злочинності; покращання роботи з протидії наркозлочинності, профілактики дитячої бездоглядності, злочинного впливу на

¹ Wozniak B. Policja a społeczeństwo / B. Wozniak // Majer P. Policja a społeczeństwo, wybrane problemy / P. Majer, A. Misiuk. – Szcztyno : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, 1997. – S. 109-117; 22. «Community Policing» w Elblągu // Rocznik Policji Elbląskiej. – 2005. – Nr. 4. – S. 6.

² Проневіч О.С. Німецька та польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні // http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/FP/2011-4/11pocnrl.pdf.

неповнолітніх у молодіжному середовищі та в сім'ях; підвищення координуючої ролі органів місцевого самоврядування в розв'язанні проблем боротьби зі злочинністю та її негативними наслідками та ін.¹

Основними завданнями – є підвищення відчуття безпеки громади, шляхом здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття заходів для їх усунення; вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, інших публічних місцях; регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі та ін. А також, активізувати співпрацю усіх органів місцевої влади, що діють в області охорони правопорядку .

Як зазначено вище, важливо, щоб при розробці місцевих програм враховувалася думка населення щодо стану безпеки; основних видів загроз тощо. Тобто, на вирішення яких проблем необхідно спрямовувати людські ресурси та бюджетні кошти. У зв'язку з цим, постає питання щодо участі громадськості у розробці таких програм та процесі прийняття рішень. Тобто, можливості населення формувати та впливати на політику безпеки свого рідного міста.

Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” гарантується право громадськості на участь в управлінні та передбачаються форми такої участі. Зокрема, статтею 13 “Громадські слухання”, визначено, що “Територіальна громада має право проводити громадські слухання - зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування. Громадські слухання проводяться не рідше одного разу на рік. Пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, підлягають обов'язковому розгляду органами місцевого самоврядування. Порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади”.

Громадські слухання є однією з найбільш поширених форм залу-

¹ Програма забезпечення громадської безпеки та правопорядку на території м. Чернігова на 2016 – 2017 роки.

чення громади до формування стратегії розвитку території в країнах Європейського Союзу. За допомогою громадських слухань до обговорення і вирішення важливих питань місцевого самоврядування залучаються фахівці, широкі верстви населення. В такий спосіб більш якісно забезпечується представництво інтересів всіх груп населення, здійснюється контроль за діями влади, підтримується двосторонній зв'язок між органами влади і громадськістю.

На жаль, в Україні склалася практика, що громадські слухання не вважаються ефективним механізмом залучення до обговорення широкого кола осіб. Це стало наслідком, по – перше, недосконалості процесу прийняття рішень за допомогою проведення громадських слухань, так як більшість статутів територіальних громад не мають чіткого визначення механізму впровадження в життя результатів громадських слухань. Є випадки, коли взагалі відсутній статут, а згідно із Законом про місцеве самоврядування порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади. Такого ж висновку дійши фахівці громадської організації «Центр правових та політичних досліджень «СІМ» під час реалізації проекту «Формування та реалізація Програми громадських пріоритетів охорони правопорядку у м. Самборі Львівської області», який проводився на за активної участі Самбірської районної ради, Самбірського відділу поліції ГУ Національної поліції у Львівській області та ГУ Національної поліції у Львівській області¹.

Також перешкодою до проведення громадських слухань є недостатній рівень поінформованості населення про можливість участі у прийнятті рішень місцевого значення². Є й інші форми залучення громадян, до них відносяться: збори громадян, місцеві ініціативи, громадські та експертні ради.

Враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку наскільки важлива участь громадськості у розробці місцевих програм, що стосуються забезпечення громадського порядку і безпеки. Очевидно, що існуючі механізми залучення суспільства до формування політики безпеки потребують додаткового вивчення, аналізу і удосконалення.

Разом з тим, така ситуація має стати поштовхом, щоб розпочати роботу для вирішення цієї проблеми у взаємодії, адже безпеки – це наша спільна відповідальність!

¹ <http://bezpeka.lviv.ua/images/Books/Verstka-koncepciya.pdf>

² Кішіньова О.В. Залучення громадян до прийняття рішень на регіональному та місцевому рівні.